

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

Fair play?

**Női és transzgender sportolók megítélése és munkajogi helyzete a
férfiak uralta élsport világában**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024/11/26**

NYILATKOZAT
MESTERSÉGES INTELLIGENCIA
HASZNÁLATÁRÓL

Ezúton nyilatkozom, hogy a dolgozat érdemi tartalmának elkészítéséhez külföldi szakirodalmak fordításához egyes esetekben Google Translate programot használtam a saját fordításom ellenőrzésére és/vagy megerősítésére. A kutatási téma specialitásából adódóan bizonyos fejezetekhez többségében külföldi szakirodalmi források kerültek feldolgozásra, melyek gyorsabb értelmezése és lényegének megragadása érdekében igénybe vettem a fordítóprogram segítségét, angolról magyar nyelvre.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. A sport és a sportolói jogállás sajátosságai Magyarországon	7
2.1. <i>A sportolói jogállás alapvetései</i>	9
2.2. <i>Az amatőr és a hivatásos sportoló elkülönítése a Sporttörvény alapján</i>	10
2.3. <i>A munkajog és a hivatásos sportolói jogállás kapcsolata.....</i>	12
2.4. <i>A hivatásos sportolói szerződések fajtái és sajátosságai</i>	12
2.5. <i>A Sporttörvény Munka Törvénykönyvétől eltérő rendelkezései</i>	13
3. A nők és az átmeneti nemi kategóriák megítélése napjainkban	15
3.1. <i>Anyává válás élsportolóként munkajogi megközelítésből</i>	17
3.1.1. <i>Ugrás az ismeretlenbe: a hivatásos sportolói karrier első lépései</i>	20
3.1.2. <i>Dilemma – a magánélet és a karrier egyensúlya</i>	21
3.1.3. <i>Pénzügyi kiszolgáltatottság</i>	22
3.2. <i>Az LMBTQ és más jelenségek nyomában.....</i>	25
3.2.1. <i>Feminizmus és küzdelem az egyenjogúságért</i>	27
3.2.2. <i>Nemi különbségtétel</i>	28
3.2.3. <i>Társadalmi (gender) és biológiai (szexus) nem</i>	30
4. Összefoglalás.....	35
Irodalomjegyzék	38
Mellékletek	42
1. <i>számú melléklet – KSH keresettel összefüggő adatok</i>	42
2. <i>számú melléklet – NBI osztályban kézilabdázó hivatásos utánpótláskorú játékosok díjazása.....</i>	43
3. <i>számú melléklet – Hivatásos utánpótlás sportolók gyorsított előmenetele</i>	44

1. Bevezetés

A sportoló is ember. Vagy talán úgy véljük, nem fogadható el, ha az élsportolók nem teljesítenek versenyről versenyre a maximumon vagy nem hozzák az elvárt eredményt, hiszen „csak” ez a dolguk? Hiszen ők is csak emberek.¹ A profi sportolói karrier számos mélypontot és fantasztikus magasságokat járhat be, mialatt ismeretlen kihívások és komoly nehézségek hátráltatják nemtől függetlenül is. A dolgozat a női és a transzgender sportolók (munka)jogi helyzetéről és változóféלבben lévő társadalmi megítéléséről szól egy olyan területen, mely alapvetően férfiakra modellez. A címben szereplő utalás, miszerint az élsportot a férfiak uralják, a sport történelmének kezdete óta tény. A nők hátrányosan megkülönböztetett szerepe már az ókori olimpiai játékoktól eredeztethető, s a férfiak sport területén tapasztalható felülreprezentáltsága számos megközelítésből tetten érhető.

A nemi szocializáció évszázados fejlődésének köszönhetően a mára elért pozitív irányú változásokat jelentősen beárnyékolják a díjazás, a lehetséges karrierút, a vezető tisztségek betöltésében és a döntéshozatalban való részvétel területén tapasztalt egyenlőtlenségek. Az olykor eltérő mértékben felszínre törő különbségek máig hordozói a háttérben megbújó társadalmi feszültségeknek. Mindezek fenntartásához modern korunk vívmányai, a fejlett telekommunikációs hálózat és a média különös érzékenységgel megválasztott fókusza is hozzájárul. A nemek közötti egyenlőtlenség nem újkeletű jelenség. A nemekhez társult sztereotipizálás az adott kornak megfelelően fogalmazta meg az aktuálisan ideálisnak tartott vagy az attól eltérő női és férfi jellemzőket. A társadalmi nemet vizsgáló elemzések főként a nők munkaerőpiaci helyzetét, vezetői pozíciókba kerülésre való esélyét, a közéletben és a döntéshozatalban való részvételét, a családban és a gyermeknevelésben betöltött szerepét érintő témákat dolgozzák fel, de a vizsgált területek között a sport is egyre markánsabban megjelenik. Mindez azzal magyarázható, hogy a nők olyan mértékben képviseltetik magukat a sport különböző területein, hogy ezzel „egy korábban egyenlőnek tartott társadalmi alrendszer formáltak binárisá.”² A sport a nemi sztereotípiák átalakulásának egyik fő színterévé vált, hiszen a nők fokozott megjelenése a sport különböző alterületein egyértelműsíti, hogy a berögzült nemi sztereotípiák lazulni kezdtek, s ezzel párhuzamosan a nők társadalmi megítélése is változóféלבben van.³

¹ II. Magyar Sportpszichológiai Konferencia tételmondata (2023 november)

² BÉKI Piroska: *Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában* Magyarországon. Doktori Értekezés. Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola. 2017. <https://real-phd.mtak.hu/636/21/bekipiroska.d.pdf> 8. o. (letöltés ideje: 2024. október 2.)

³ Uo. 9. o.

A nemi viszonyok és a nők esély- és jogegyenlőségével kapcsolatos kérdések sokrétűek. A nemi szocializáció kihívásai és a modern társadalmak alapjául szolgáló verseny összetett problémát jelölnek, melyeket jelen kutatás a női sportolók élsportban betöltött szerepét általános jellegű megközelítéséből és a gyermekvállalással kapcsolatos helyzetüket problémafeltáró céllal vizsgálja. A dolgozat egyértelmű célja, hogy rávilágítson a mai modern világ hivatásos sportjában tapasztalható bizonytalanságok és ellentmondások együttes jelenlétére.

Szorosan a kutatott témakörhöz kapcsolódik a transznemű sportolók megítélésének vizsgálata. Saját, már megkezdett kutatómunkámnak is újult lendületet adott az algír bokszoló, Imane Khelif ügye, amely a 2024-es Párizsi Olimpiai Játékokon nagy port kavart, és a nemi identitását érintő viták nemzetközi szinten is nagy visszhangot keltettek. Az ellenfeleként szereplő magyar sportoló, Hámori Luca és a mögötte egy emberként felsorakozó magyar bokszoló társadalom, és a fair play hön áhított eszméjének más kontextusban történő emlegetése új perspektívákat nyitott. Az átmeneti nemi kategóriák megjelenése és napjainkban betöltött megkerülhetetlen szerepe komoly megoldandó feladatokat gördít a nemzetközi sport és az olimpiai mozgalom útjába. A nembináris nemi jelleg a munka világán belül az élsportban rajzolódik ki szinte először. A jelenség következtében fellazult a bináris (női és férfi kategóriákat ötvöző) rendszer évszázadok óta fennálló megingathatatlansága, mely a közgondolkodást is korábban nem tapasztalt mértékben befolyásolja.

Jelen elemzés eredményeképpen szeretném igazolni vagy megdönteni azon előzetes feltevéseimet, melyeket a téma alapos feltérképezése után az alábbi, a vizsgálódás vezérfonalaiként szolgáló hipotézisek foglalnak össze:

- 1. Hipotézis: A nők hagyományosan alárendelt szerepet töltenek be a férfiak uralta élsport világában.**
- 2. Hipotézis: Az élsportoló nők gyermekvállalása jogszabályi szinten nem kellően támogatott Magyarországon.**
- 3. Hipotézis: A nemi kategóriák egyenjogúságának és esélyegyenlőségének előmozdítása a sport terén a jogalkotói felelősség körébe eső követelmény.**

A vizsgálat fókuszába a dolgozat első részében a téma absztrakt felderítése érdekében a sportolói jogállás magyar sajátosságai helyeződnek, különös tekintettel az amatőr és a hivatásos

sportoló közötti, Sporttörvényben⁴ meghatározott különbségekre. A folytatásban a hivatásos sportolói jogállás és a munkajog kapcsolata kerül összevetésre, s bemutatásra kerülnek a hivatásos sportolói szerződések fajtái és jellegzetességei, valamint egy rövid ismertetés a jogviszony sajátosságából fakadó, a Munka Törvénykönyvétől⁵ eltérő rendelkezésekről. Ezt követően a nők és az átmeneti nemi kategóriák mai megítélésének elemzése bontakozik ki a sportban betöltött szerepük, valamint napjaink mainstream irányzatain keresztül. Az egyenjogúsáért és egyenlő bánásmód kiharcolásáért zajló, újra és újra erőre kapó küzdelem más megvilágításba kerül a transzgender sportolók rendszerbe történő beemelésével. A biológiai nem és társadalmi nem összeütközéséből is eredő bizonytalanság és a kiszolgáltatottság épp úgy jellemzi az ő helyzetüket, mint az élsportoló nők gyermekvállalását.

Az előzőekben megfogalmazott, összetett probléma vizsgálatára szenteltem kutatómunkám, melynek háttérében nemcsak tudományos érdeklődésem, hanem az élsport területén – azon belül is a kézilabda sportágban – szerzett gyakorlati tapasztalat⁶ is áll. Kétségtelen, hogy a látvány-csapatsportágak közül a labdarúgást övezi a legnagyobb figyelem. („A focihoz mindenki ért”). A labdarúgás – szabályozási mechanizmusait tekintve – valóban sok tekintetben jó kiindulási alap, ám jelen dolgozat éppen az állandó felülreprezentált szerepét törekszik cáfolni és rámutatni egy másik sportágon keresztül, hogy nem csak kizárólag a labdarúgás kínál megoldandó feladatokat.

Az élsportoló nők foglalkoztatása számos elvi munkajogi kérdést vet fel. A gyermekvállalással összefüggésben ezek között említendő a munkavállaló egészségi állapotának változására tekintettel a munkaszerződés kötelező módosításának esete, a munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás kérdésköre, a munkavégzés alóli felmentés és mentesülés, a szülési szabadságról visszatérő munkavállaló bérkorrekciója és a várandósság alatti felmondási tilalom. Az Mt. és a Sporttörvény együttes értelmezéséből a szabályozás logikátlansága rajzolódik ki. A kutatás az általánosból a speciálisra következtetés elve mentén halad problémafeltáró céllal, a részletes munkajogi szabályozás háttérét egy nagyobb ívű jövőbeni komplex kutatás fogja feltárni.

Az elemzés módszertana elsődlegesen jogszabályok értékelésére és kutatási eredmények összevetésére szorítkozik, a terület hazai vonatkozású alulkutatottsága miatt nemzetközi irodalmi forráskutatást is végezve más szerzők témában írt műveinek feltérképezésére

⁴ a sportról szóló 2004. évi I. törvény (továbbiakban: Sporttörvény)

⁵ a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban: Mt.)

⁶ A szerző 2017 óta a kézilabda sportág területén tevékenykedik.

vállalkozom, s egy problémafeltáráson alapuló, hiánypótló mű megalkotására törekszem. Célom, hogy a kapott eredmények összefoglalásával kijelölésre kerüljenek azok a potenciális fejlődési irányvonalak, melyek pozitív irányba mozdíthatnák a női élsportolók és az átmeneti nemi kategóriák általános megítélését. A jogszabályi háttér bemutatása során elsősorban a hazai és nemzetközi (munka)jog eszközrendszerét hívom segítségül.

2. A sport és a sportolói jogállás sajátosságai Magyarországon

A sport, a mozgás jótékony élettani hatásai közismertek. Ennek jelentőségével már kora gyermekkorban megismerkedik az egyén, s nem csupán családi neveltetés során juthat szerephez, de jogalkotói törekvésként is megjelenik. A Köznevelési törvény⁷ a 2012/13-as tanévtől kezdődően minden közoktatási intézményben bevezette az ún. mindennapos testnevelést, melynek következtében a tanulók napi rendszerességgű testnevelés órán vesznek részt.⁸ A nagy port kavarázó szabályozást mára tovább cizellálták azáltal, hogy a testnevelés órák alóli felmentés lehetőségét egyre szigorítják, előnyben részesítve a versenyszerűen sportoló fiatalokat. A legfrissebb parlamenti döntés értelmében a jövőben kizárólag azok a tanulók kaphatnak – és mindösszesen heti két – testnevelésóra alól felmentést, akik versenyengedéllyel rendelkeznek és a felmentés ezen esetekben is csak a nulladik és/vagy első, vagy az utolsó kettő órában megtartandó tanóra(k)ra vonatkozik.⁹ A hazai szabályozás eredményessége és céljának beteljesítése megkérdőjelezhető, hiszen kifejezetten kontraproduktív is lehet a mozgás túlzott „erőltetése”. A sport mindennapi életünkbe történő integrálása fontos célkitűzés, mivel a magyar lakosság rendkívül rosszul teljesít a fittségi mutatókat illetően nemzetközi és uniós összehasonlításban is.¹⁰

Amint azt az Alaptörvény,¹¹ a hazai jogi környezet szabályozási gyökere és minden normák csúcsa definiálja, alkotmányos alapjog, hogy *„mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”*.¹² Annak ellenére, hogy a sportnak nincs kiforrott jogszabályi definíciója, a Sporttörvény és a hétköznapi szóhasználat testi és szellemi tevékenységegyüttessként értelmezi.¹³ A rendszeres testmozgás korosztálytól függetlenül fontos a mindennapok emberének, hogy általa testileg és lelkileg is karbantartsa magát, hozzájárulva egészsége fenntartásához. A hivatásos sportolók esetében azonban más értelmet nyer, hiszen jövedelemszerzési cél is motiválja őket.

⁷ a nemzeti köznevelésről a szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Köznevelési törvény)

⁸ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevelési törvény) 27.§ (11)-(12)

⁹ Indokolások Tára, A Magyar Közlöny melléklete. 2024. május 13. 34.§ 491-492. o. file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/IT_24_044.pdf (letöltés ideje: 2024. június 1.)

¹⁰ Eurostat. Overweight and obesity – BMI statistics. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overweight_and_obesity_-_BMI_statistics (letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

¹¹ Magyarország Alaptörvénye 2011. április 25. (a továbbiakban: Alaptörvény)

¹² Alaptörvény 2011. április 25.: Szabadság és felelősség, XX. cikk (1) bekezdés

¹³ CSÖRGITS Lajos, NAGY Klára (2019): *A sportjog közjogi és magánjogi vonatkozásai*. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr, 43.o.

Történelmét tekintve jelentős változások mentek végbe a magyar sport működési mechanizmusában. A XX. század hidegháborús időszakát követő rendszerváltozás alapvető politikai és gazdasági átalakulásokat hozott magával. A sportra fordítandó állami támogatások beszükülése tovább súlyosbította az állami sportmodell megszűnését, a sportegyesületek pedig nem álltak készen az önálló, autonóm működésre. A kialakult helyzet áldozataként esett a magyar élsport, melyben az eredményeket tekintve jelentős visszaesés mutatkozott.¹⁴

A 2010-es év sorsdöntőnek bizonyult a magyar sport életében, amikor kiemelt nemzetstratégiai ágazattá¹⁵ nyilvánították azt. Ez a kormányzati intézkedés pedig számtalan, korábban zárt ajtót nyitott meg. Előrelépésként értelmezhető az állami sporttámogatás jelentős, uniós szintet meghaladó mértéke, a látvány-csapatsportágak kiemelt támogatása, valamint a létesítményfejlesztés és oktatás terén tapasztalható fejlődés. A köztestületi irányítás élére a Magyar Olimpiai Bizottság került, mely alapítványait magába olvasztva és a minisztériumi irányítást háttérbe szorítva magához ragadta a sportot érintő ügyek koordinálását. A rendelkezésére álló egycsatornás finanszírozási rendszer elsődlegesen az olimpiai sportágak sportolóinak támogatását tűzte ki célul.¹⁶ Bő tíz év távlatából újonnan átrendeződött a magyar sportirányítás rendszere, s bár az olimpiai mozgalom szellemének fenntartása és ápolása továbbra is a Magyar Olimpiai Bizottság égisze alatt történik, az állami sportirányítás élén a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozó Sportért Felelős Államtitkárság áll. Utóbbi a sportpolitika, sportlétesítmény-fejlesztés, sporttudományi elemzések színtere, valamint a kiemelt nemzetközi sportdiplomáciai események szervezésének letéteményese.

¹⁴ VÁCZI János (2010): *Az állami sportfinanszírozás új útjai*. Doktori tézisek. Semmelweis Egyetem, Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola. 3-4. o. http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/vaczijanos.m.pdf (letöltés ideje: 2023. október 14.)

¹⁵ SÁRKÖZY Tamás: *A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások*. In: Polgári Szemle, 13. évf., 4-6. szám, 2017, 143-159. o. https://polgariszemle.hu/images/content/pdf/psz_2017_4-6.szam_12.pdf (letöltés ideje: 2024. szeptember 21.)

¹⁶ SÁRKÖZY Tamás: *A magyar sport stratégiai kérdéseiről (I.)*. 2010. <http://nol.hu/velemeney/a-magyar-sport-strategiai-kerdeseirol-1-1582047> (letöltés ideje: 2023. október 14.)

2.1. A sportolói jogállás alapvetései

A Sporttörvény részletesen szabályozza a sportolói jogállást a hozzá szorosan kapcsolódó sporttevékenység definiálásával.

„1. § (1) Sportoló az a természetes személy, aki sporttevékenységet végez.

(2) Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.”¹⁷

A sportolói jogállás mélyreható vizsgálatához először is el kell különíteni a két fő kategóriát, a (regisztrált) szabadidősportolót és a versenyzőt.¹⁸ A szabadidősportolói státusz 2019. július 1-jét követően bővült ki a regisztrált jelzővel, mely a Nemzeti Sportinformációs Rendszerbe történő önkéntes bejegyzést tanúsítja. A nyilvántartásba vétel központosítása az elosztási rendszer hosszútávú transzparens működtetését szolgálja. A szabadidősportolók kategóriáját a fogyatékos és diáksportolók alkotják. Közös jellemzőjük, hogy nem kötik őket jogszabályi előírások a sporttevékenységük végzésére vonatkozóan.¹⁹ Az igazolt sportolók pontosabb regisztrációja érdekében 2024. január 1. napjával hatályos Sporttörvény-módosítás alapjogviszonynak már az igazolt sportolói jogállást tekinti, mely kategória mellett továbbra is fennáll a tagságon és/vagy a szerződésen alapuló jogviszony. A Sporttörvény az elsődleges elhatárolás mellett a – szabadidejében vagy versenyszerűen sportoló – versenyzőket is alkategóriákra osztja, melyekre szintén igaz az előbbi fogyatékos, illetve diáksport jellegű lebontás. A törvény nem nevesíti külön az utánpótlássportolókat, mely csoport megnövekedett jelentőséggel bír a széleskörű állami sporttámogatási és utánpótlásnevelési célok, koncepciók ismeretének fényében. A versenysportolók sportolásához számos előírás társul: amatőr vagy hivatásos státusszal, sportszövetség által kiírt, szervezett és engedélyezettett megmérettetéseken szerepelnek, valamint a részvételhez versenyengedéllyel kell rendelkezniük. A versenyengedélynek általában feltétele az amatőr vagy hivatásos státuszt eltérő szigorúsággal megkülönböztető sportorvosi engedély beszerzése.²⁰

¹⁷ 2004. évi I. törvény a sportról (továbbiakban: Sporttörvény), I. Fejezet. A sportoló jogállása. Általános szabályok.

¹⁸ Sporttörvény. I. Fejezet. Általános szabályok. 1. § (1)-(5)

¹⁹ CSÖRGITS, NAGY: i. m. 44. o.

²⁰ Sporttörvény. I. Fejezet. Általános szabályok. 1-3. §

2.2. Az amatőr és a hivatásos sportoló elkülönítése a Sporttörvény alapján

A témában kutató szerző a köznapi nyelviség segítségével ragadja meg az amatőr és hivatásos sportoló, azaz a versenysportoló két alkategóriájának lényegi különbségét. *„Vannak, akik sportrajongóként abban lelik örömüket, hogy a különböző sporteseményeket követik és megvitatják azokat másokkal. Vannak, akik valamilyen indíttatásból egy sportágat maguk is művelnek és esetlegesen amatőr szinten versenyeznek is. Az előző két csoporton túlmenően van egy olyan réteg is, amelynek a tagjai az életük hivatását találják meg a sportban. Az ily módú elköteleződés esetében beszélhetünk a hivatásos sportolókról, akik az adott sporttevékenységet nem csak pusztá szenvedélyből űzik.”*²¹

A Sporttörvény a versenyszerűen sportoló természetes személy definícióján keresztül magyarázza az amatőr és a hivatásos sportoló létjogosultságát. Mindemellett értelmezési segítséget nyújt a sporttevékenység kifejtéséhez fűződő jövedelemszerzési cél és a foglalkozásszerűség kiemelésével az alapvető különbség azonnali felismeréséhez.²² *„Hivatásos sportoló az a versenyző, aki jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen folytat sporttevékenységet. Minden más versenyző amatőr sportolónak minősül.”*²³ Az amatőr sportoló legfőbb törvényi ismertető jegyei közé tartozik, hogy *„a versenyengedéllyel rendelkező amatőr sportolóval (...) a vele igazolt sportolói jogviszonyban lévő sportszervezet (...) a jogviszony keretében igénybe vehető szolgáltatásokon felüli juttatásokat, valamint a sporttevékenységgel kapcsolatos együttműködésük egyéb feltételeit tartalmazó sportszerződést köthet.”*²⁴ A más országokban túlnyomó többségben jellemző, tagsági alapon szerveződő kapcsolat a Sporttörvény legfrissebb, 2024. január 1-jei módosításáig hazánkban is alapvetés volt, míg a tanulói jogviszony és a sportszerződés kötelelemkeletkeztető jogviszonyként funkcionált. Utóbbi igazi magyar sajátosság, mely a gyakorlatban a megbízási szerződésnek feleltethető meg a Sporttörvény rendelkezéseivel összhangban alkalmazva, ezek hiányában pedig a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) szabályoz.²⁵

²¹ SZÉKELY Botond: *A hivatásos sportolói jogviszony természetének vizsgálata*. In: KRE-DIT. 2022/1. <https://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/szekely-botond-a-hivatasos-sportoloi-jogviszony-termeszetenek-vizsgalata/>

²² Sporttörvény. I. Fejezet. Általános szabályok. 1. § (4)

²³ Uo. 1. § (4)

²⁴ Sporttörvény. I. Fejezet. Általános szabályok. 5. § (1)

²⁵ HORVÁTH Gábor: *A sportszerződésekről*. In: Gazdaság és Jog. 18. évfolyam, 12. szám. 2010. 6-7. o.

A sportszervezet és az amatőr sportoló írásban kötött sportszerződésben állapodnak meg az együttműködés kereteiről. A sportszerződés időtartamának szabályozása – a jelen kutatás írásakor aktuális, legfrissebb törvénymódosításnak köszönhetően – megváltozott. A korábbi szabályozás a sportoló életkora alapján differenciált: kiskorú amatőr sportoló esetén legfeljebb 1 évre (törvényes képviselője előzetes írásbeli beleegyezésével), míg nagykorú esetén legfeljebb 3 évre köthetett – mára egységesen maximum 4 év határozott időtartamot ölelhet fel, kiegészülve azzal, hogy csak kifejezetten egy versenyrendszer vagy egy bajnokság időszakát is jelentheti.²⁶ Az amatőr sportoló díjazásban nem részesülhet, ám felkészüléssel és versenyeztetéssel kapcsolatos indokolt és igazolt költségei megtéríthetők, valamint ösztöndíjtámogatásban és kiemelkedő teljesítményéért jutalomban részesíthető.²⁷

A hivatásos sportoló esetében alapvetően fennáll a lehetőség a munkaszerződés és a megbízási szerződés közötti választásra – a régi, 1996-os Sporttörvény tiltó rendelkezései előtt egyéni vállalkozói, közkereseti, betéti társasági formában vagy kft. tagjaként is sportolhatott²⁸ –, viszont főszabályként a munkaviszony a gyakoribb és preferált jogviszony. Indokolhatja mindezt a munkajogi szabályozás sajátossága, mely szerint munkaszerződés érvényesen csak az Mt.-ben foglalt kötelező tartalmi elemeken felüli, további szigorú rendelkezések betartása esetén jöhet létre.²⁹

Következtetéképp, az amatőr és hivatásos sportolói jogviszony élesen és egyértelműen elhatárolható egymástól egyrészt a Sporttörvény szabályozó mechanizmusai,³⁰ másrészt pedig a lényegéből fakadó jellegzetességei miatt.

²⁶ Sporttörvény. I. Fejezet. Az amatőr sportolókra vonatkozó rendelkezések. 5. (3) §

²⁷ Uo. 5-7. §

²⁸ TÓTH Nikolett Ágnes: *A sportszerződések hazai jogszabályi háttere, különös tekintettel a labdarúgókra*. In: Magyar Jog. 2015/6. 62. évfolyam. 362. o.

²⁹ Sporttörvény. I. Fejezet. A hivatásos sportolókra vonatkozó rendelkezések. 8. §

³⁰ A kutatás relevanciáját és aktualitását alátámasztja, hogy a hazai sporttal kapcsolatos szabályozást a jogalkotók folyamatosan revízió alá helyezik – éppen ennek köszönhető, hogy 2024. január 1. napjától bevezetésre került az alapjogviszonyként jelentkező igazolt sportolói jogviszony. Ennek a változtatásnak köszönhetően a tagsági és szerződéses jogviszony már mellékes szerepet tölt be, azaz az általánostól eltérő speciális jogviszonyokká alakultak, melyek fenntartásáról és az új előírásoknak megfelelő nyilvántartás létrehozásáról/ működtetéséről az adott sportszervezet nyilatkozni köteles.

2.3. A munkajog és a hivatásos sportolói jogállás kapcsolata

A munkajog és a hivatásos sportolói jogállás vizsgálatához elengedhetetlen a felek között keletkezett jogviszony egyes elemeinek teljeskörű meghatározása. A szerződéses kötelem Ptk. szerinti törvényi alapfogalma „*a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.*”³¹ A szerződés egy közismert kötelmi jogi alapfogalom, mely a sportban, mint speciális környezetben is jelen van, ugyanakkor a közjogi elemek mellett számos magánjogi jellegzetességgel is bővült a sportjog különös jellegéből fakadóan.

2.4. A hivatásos sportolói szerződések fajtái és sajátosságai

Egyes tanulmányok szűkebb és tágabb értelmezésben vizsgálják a sportszerződést. Míg tágabb értelemben minden polgári jogi vagy munkajogi megállapodás sportszerződésnek számít, amely sporttevékenységgel kapcsolatos vagy annak gyakorlásához fűződik, addig a szűkebb megközelítés a sportoló és a sportszervezet között létrejött, sajátos polgári jogi és munkajogi elemeket tartalmazó kötelmet érti ez alatt.³² A Sporttörvény egyértelműen elkülöníti a hivatásos sportolók szerződéskötési módozatait. „*A hivatásos sportoló a sportszervezettel kötött munkaszerződés vagy megbízási szerződés alapján fejt ki sporttevékenységét, feltéve, hogy a megbízási díj a számvitelről szóló törvény alapján bérként kerül kifizetésre.*”³³ A törvényi rendelkezés tehát a sportoló díjazásának költségelszámolásában rejlő különbséggel indokolja a szerződéstípus-választás lehetőségét. Különös munkajogi paradoxon, hogy a szerződéstípusok közötti választási lehetőség felülírja a két kötelem tartalma között, a Ptk. és az Mt. által kodifikált különbséget. Megbízási szerződés ugyanis abban az esetben is köthető, ha a tevékenység jellegében a munkaviszony minősítő jegyei dominálnak. A gyakorlatban az egyéni sportágakban kötnek gyakrabban megbízási szerződést, míg a csapatsportokban a munkaszerződés a jellemző, mely az összetartást hatékonyabban szolgálja.³⁴

³¹ A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről. (a továbbiakban: Ptk.) Második rész. A szerződés általános szabályai. IV. cím. A szerződés. A szerződés jogi alapelvei. 6:58

³² TÓTH: *i. m.* 359. o.

³³ 2004. évi I. törvény a sportról (továbbiakban: Sporttörvény), I. Fejezet. A sportoló jogállása. A hivatásos sportolókra vonatkozó rendelkezések. 8. § (1)

³⁴ HORVÁTH István: *Szabad a pálya. A hivatásos sportolók munkaviszonya és a veszélyhelyzet különös szabályai.* In: Sportjog. 2020/2. 1-5. o. https://orac.hu/pdf/SJ_202002_1-5o_HorvathIstvan.pdf

2.5. A Sporttörvény Munka Törvénykönyvétől eltérő rendelkezései

A sportban sajátos munkaerőpiaci szemlélet uralkodik, melyben a sportoló áruként jelenik meg, ez pedig kivételes szabályozást tesz indokolttá. Összehasonlító elemzési szempontok mentén haladva fontos szereppel bír a *lex specialis derogat legi generali* jogelv, miszerint a különös rendelkezés lerontja az általánost.³⁵ Az említett jogelv az Mt. és a Sporttörvény relációjában fokozott jelentőséggel bír, hiszen a hivatásos sportolókra vonatkozó általános munkajogi rendelkezésektől utóbbi számos módon eltérően rendelkezik.

A Sporttörvény a sportolói munkaviszony kereteit az Mt. alapulvételével, a sportolói életforma különlegességéből fakadó eltérésekkel rendeli alkalmazni, például a hivatásos sportolóval a munkaszerződés csak határozott időre, próbaidő kikötése nélkül írható alá.³⁶ Az Mt.-ben a munkáltató által egyoldalúan megállapítható hathavi munkaidőkeret a sportszervezet részére a legrugalmasabb munkaidőgazdálkodást biztosítja, így a sportoló munkaszüneti napokon is rendszeresen foglalkoztatható.³⁷ Ezt az edzések, mérkőzésekre való felkészülés és a sport sajátosságából adódóan hétvégére eső meccsnapok indokolják. Mindezt a Sporttörvény kiegészíti a pihenőnapok összevont kiadásának lehetőségével is, a foglalkoztatás rugalmasságához hasonlóan a heti pihenőnap-beosztásban is lazább határokat enged, mint egy átlagos munkaszerződés esetén.

A sportszervezet jogos gazdasági érdeke tükröződik a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulásával kapcsolatos szabályozásban.³⁸ A jogalkotó külön kiemeli a sporttevékenység folytatására és a sporttevékenységgel össze nem függő tevékenység végzésére vonatkozó elemeket, melyek a konkurencia távoltartásaként értelmezhetők. A versenysportnak immanens velejárója a verseny tisztasága, azaz a fair play – nem csak a pályán, hanem a pályán kívüli operatív háttérmunkában is. Az élsportoló számára a sport az elvégzendő munka, melyben az egyes játékosok vagy csapatok egymás vetélytársai és ellenfelei, hiszen végeredményben mindenki a győzelemért küzd. A verseny tisztaságát eredendően súlyosan sértené, ha egy adott sportoló a sportágon belül egyidőben több sportklub színeiben is harcba szállhatna.³⁹ A

³⁵ TAMÁS András: *Jogelvek*. https://acta.bibl.u-szeged.hu/6902/1/juridpol_049_599-605.pdf (letöltés ideje: 2024. augusztus 10.)

³⁶ Sporttörvény 8. § (2) a-b

³⁷ Mt. 94. § (2)

³⁸ Sporttörvény 8. § (2) e

³⁹ HORVÁTH: *i. m.* 2010. 6-7. o.

Sporttörvény az Mt. munkavállalójához képest jelentős többletjogosultsággal ruházza fel a sportolót. Kizárólag az ő előzetes hozzájárulása nyitja meg az utat a nemzeti válogatottban való szerepléshez, mely munkajogi szempontból a munkaszerződésétől eltérő foglalkoztatásnak minősül.⁴⁰ A munkavállaló(=sportoló) önálló döntési pozícióba kerülhet munkaszerződésétől eltérő foglalkoztatása tekintetében, melybe munkaadójának nincs beleszólása. A nemzeti válogatottban történő részvétel időtartama továbbá nem korlátozódik az Mt.-ben foglalt 44 munkanapra vagy 352 órára.⁴¹ A Sporttörvény kifejezetten megengedi, hogy ennél hosszabb időt öleljen fel egy naptári éven belül a válogatott részvétel vagy a játékjog ideiglenes átruházásával létrejövő kölcsönjátékos státusz.⁴²

A hivatásos sportolóval kötött munkaszerződés Sporttörvényben foglalt kötelező tartalmi elemei jelentősen bővebbek, mint az Mt.-ben minimumfeltételként előírt alapbér és munkakör.⁴³ A sportolói szerződésben ki kell térni többletfeltételként a munkavégzés módjára, a munka- és pihenőidőre, a szabadság kiadására és a munka díjazására vonatkozó egyezséget is tartalmaznia kell.⁴⁴ Az alapbéren túl a munkabér további jogcímeit és a jogosultság feltételeit, mint a jogszabályi szinten nem szabályozott prémium vagy bónusz megítélésének lehetőségét a munkáltatók egyénileg vagy a gazdasági érdekeik változásához igazodó belső szabályzatukban rendezik. Vélhetően mást ér egy gól díjazása, ha azzal a csapat a bajnokságot nyeri meg vagy épp a kiesési rangadón szépít.⁴⁵ A munkáltató mindezek mellett köteles a munkavállalójának élet- és sportbaleset-biztosítást kötni, hiszen a sporttevékenység kifejtésével összefüggően elszenvedett sérülés üzemi balesetnek minősül.⁴⁶ Az üzemi baleset tágabb értelmezésben magában foglalja a munkavégzéshez szükséges utazás – legyen szó a mindennapi, lakóhely és munkavégzés helye közötti közlekedés vagy külföldön zajló összecsapások esetén a repülőutak – alkalmával elszenvedett balesetet, sérülést.⁴⁷

⁴⁰ Sporttörvény 8. § (2) bekezdés (f) pont

⁴¹ Mt. 53. § (2) bekezdés (1) pont

⁴² Sporttörvény 8. § (2) bekezdés (f-g) pont

⁴³ Mt. 45. § (1)

⁴⁴ Sporttörvény 8. § (3) bekezdés

⁴⁵ HORVÁTH: *i. m.* 2020. 3. o.

⁴⁶ Sporttörvény 8. § (5) bekezdés

⁴⁷ 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól. VI. Fejezet. Baleseti ellátás. 52. § (1)

3. A nők és az átmeneti nemi kategóriák megítélése napjainkban

A nemi szocializáció XX. századi eredményeinek köszönhető a nők jogképességének elismerése és egyenlő jogaik fokozatosan kiterjedő biztosítása. A háziasszonyszerepből részlegesen kilépve a nők is fokozatosan megvetették lábukat a munkaerőpiacon, és előtérbe kerültek a közélet, a politika, a kultúra és a sport területén is.⁴⁸ A nők nemzetközi sportolási lehetőségeiben megmutatkozó pozitív irányú változások az élsportolók életében vitathatatlanul csúcseménynak számító olimpiai játékokon figyelhetők meg leginkább. Az ókori olimpiai játékokon tilos volt a nők részvétele és egyáltalán jelenléte is, melyhez az a régi monda párosult, hogy a hős Herkules tiszteletére és erejének magasztalására rendezett játékok fényét a nők képesek lennének elbitorolni. Az első olimpiai szexuális ellenőrzési politika a meztelenséghez fűződött, mely biztonsági intézkedésként is szolgált a nők távoltartására.⁴⁹ A nők hátrányosan megkülönböztetett részvételi lehetőségei jó ideig fennmaradtak, amerikai kutatások megállapították, hogy az 1870-es évek előtt a nők fizikai tevékenysége inkább rekreációs jellegű volt, mintsem versenyszerű. Összefüggést véltek ugyanis felfedezni a Harvard Medical School neves professzorai a túlzott fizikai aktivitás és a női szervezet optimális működése között, különös tekintettel a menstruáció ideje alatt javasolták az izommunka végzésétől való tartózkodást.⁵⁰

Az 1900-as évek elejére, a nők választójogi mozgalmával egyidőben a sportban betöltött szerepük is nőtt.⁵¹ Az olimpiai játékok modernkori újjáélesztéséért, mint a nemzetek közötti béke zálogáért harcoló Pierre de Coubertin báró személye támadások kereszttüzebe került, mivel az újkori olimpiai játékokat is női résztvevők nélkül képzelte el. Coubertin ezt a megszorító intézkedést a nők méltóságának védelmével indokolta, végső soron a rendező országok szervezőbizottságaira bízta a döntést, ugyanakkor nyíltan soha nem ellenezte részvételüket a játékokon. Olyannyira nem, hogy az első újkori olimpia (1896 Athén) kivételével, az 1900-as Párizsi Olimpiát követő két évtizeden belül a női sportolók olimpiai létszáma a hatszorosára nőtt.⁵² A második világháború után a nők sportolási aránya drámaian

⁴⁸ BÉKI: i. m. 9. o.

⁴⁹ BUZUVIS, Erin: *Caster Semenya and the Myth of a Level Playing Field*. In: *The Modern American*, Vol. 6, 2011. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1521674 36. o. (letöltés ideje: 2024. július 12.)

⁵⁰ LEONG, Nancy: *Against Women's Sports*. In: *Washington University Law Review*, Vol 95:1, 2017. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2923503 8. o. (letöltés ideje: 2024. július 12.)

⁵¹ Uo. 8. o.

⁵² CAMPS Y WILANT, Natalia – HIRTHLER, George: *The rationale behind Coubertin's opposition to women competing in the Olympic Games*. <https://olympics.com/ioc/pierre-de-coubertin/the-rationale-behind-coubertins-opposition-to-women-competing-in-the-olympic-games> (letöltés ideje: 2024. július 15.)

megnőtt. Egy, az amerikai sportolókra vetített kutatás megállapította, hogy 1948 és 1972 között a nők aránya a nyári olimpiai játékokon 12,67 százalékról 21 százalékra nőtt.⁵³

A férfi és női esély- és jogegyenlőség, valamint az egyenlő bánásmód kiharcolásáért folytatott küzdelem hosszú és komplex folyamat, mely napjainkban is zajlik. Háttértámogatást az egyes országok jogszabályi keretei biztosítanak, mialatt társadalmi szinten, a bérszakadék jelensége és a karrierépítési lehetőségek területén továbbra is a nők alulreprezentáltsága érvényesül.

Az európairól a nemzetközi szintre kilépve, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization, ILO) már az '50-es években szabályozni rendelte a férfi és női munkaerő egyenlő értékű munkáért járó egyenlő díjazását. Előrehaladott gondolkodást feltételez a XX. század közepén elfogadott egyezmény, mely már a nemek közötti egyenlőség kibontakozásának hajnalán kötelezettséget rótt a ratifikáló tagállamokra.⁵⁴

Az egyenlő bánásmód uniós szintű szabályozásának gyökerei egészen az 1970-es évek közepére tehetők a férfiak és a nők egyenlő díjazása⁵⁵ (75/117/EGK irányelv) és az egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén⁵⁶ (76/207/EGK irányelv) hozott rendelkezésekkel. Míg előbbit az európai integráció fontos lépcsőfokaként bevezetett közös piac tagállamok közötti zavartalan működése indokolta, utóbbi széles körben szabályozza a nemek között megvalósuló egyenlő bánásmód érvényesülésének szféráit. A kutatók vitatott jogi minősítésű dokumentumként kezelik a 2000-ben a nizzai csúcstalálkozón aláírt Európai Unió Alapjogi Chartáját, mely egy teljes fejezetet szentel az egyenlőségnek, mint a békés jövő zálogaként funkcionáló fontos közösségi értéknek. A korábbi szabályozó eszközökhöz képest újítást hoz, hiszen az egyenlőség címszava alatt kilátásba helyezi az alulreprezentált nem számára különleges előnyök biztosításának lehetőségét, mely rendelkezés önmagában megkérdőjelezhetővé teszi a dokumentum relevanciáját.⁵⁷

A egyenlő bánásmód Ptk. által nevesített személyiségi jog, melyet speciális jogszabály is szabályozni rendel. Az Ebktv.⁵⁸ tiltja a közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetést. A vizsgált téma szempontjából releváns védett tulajdonságok közé tartozik a nem, az anyaság

⁵³ LEONG: *i. m.* 8. o.

⁵⁴ 100. sz. Egyezmény a férfi és a női munkaerőnek egyenlő értékű munka esetén járó egyenlő díjazásáról (1951)

⁵⁵ A Tanács irányelve (1975. február 10.) a férfiak és a nők egyenlő díjazása elvének alkalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről (75/117/EGK)

⁵⁶ A Tanács irányelve (1976. február 9.) a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról (76/207/EGK)

⁵⁷ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/2)

⁵⁸ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (továbbiakban: Ebktv.)

(terhesség), a szexuális irányultság és a nemi identitás szerinti egyenlő bánásmód követelménye.⁵⁹

A hazai munkajogi szabályozás az egyenlő bánásmód követelményéhez az „egyenlő munkáért egyenlő bér” elvét társítja. A munkaviszonnyal és a munka díjazásával összefüggésben a munka egyenlő értéke is a magyar munkajog alappilléreihez tartozik, mely rendelkezések a nemi egyenrangúság bástyájául és hivatkozási alapjául szolgálnak.⁶⁰

A sport, kiváltképp a nemzetközi sport területén egyértelműen férfi dominancia érvényesül.⁶¹ A női nem a sportstratégiai döntéshozatalban is alulreprezentált, a vezetői és legfőbb kormányzati székeket túlnyomórészt férfiak töltik be: a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC) jelenlegi elnöke Thomas Bach, a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA) elnöke Gianni Infantino, a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) elnöke Lamine Diack. A vezetői pozíciók betöltésének férfiakra korlátozódásától egészen a hagyományosan férfidominanciát támogató kulturális nevelésig, a férfiasságot sok esetben a nőiesség leértékelésével egyenes arányban méltatták. A folyamat elvezethetett volna oda, hogy a női sportoló mint olyan, oximoronná váljon.⁶² Nemcsak a részvétel és a képviselő oldaláról értékelhető a női nem háttérbe szorítása, hanem a piacképesség felől is. A női sporteseményekre töredéke áron váltható belépőjegy, mint azonos sportág férfi összecsapásaira. Ez a különbség a szponzorációs hajlandósággal és a gazdasági háttértámogatással is összefüggésbe állítható. Így rajzolódik ki az az ördögi kör, amely a szezonról szezonra építkező sportágak fejlesztési potenciálját határozza meg népszerűségi alapon.

3.1. Anyává válás élsportolóként munkajogi megközelítésből

A nők munkavállalását, karrierépítését és családanyaként történő helytállását átszövő örök dilemma egy hétköznapi foglalkozást űző nő számára is komoly fejtörést okozó kihívás. Míg a XX. században a nők jelentős része háztartásbeliként látta el az otthoni teendőket és foglalkozott a gyerekneveléssel, egy évszázad elteltével jelentős változás szemtanúi lehetünk a

⁵⁹ Ebktv. Hátrányos megkülönböztetés. 8-9. §

⁶⁰ Mt. 12. §

⁶¹ BRAKE, L. Deborah: *The Struggle for Sex Equality in Sport and the Theory Behind Title IX*. University of Michigan Journal of Law Reform, Vol. 34, No. 1&2, 2001. 67. o. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1028038 (letöltés ideje: 2024. július 15.)

⁶² BRAKE, L. Deborah – WILLIAMS, L. Verna: *The Heart of the Game: Putting Race and Educational Equity at the Center of Title IX*. Virginia Sports & Entertainment Law Journal, Vol. 7, p. 199, 2008. 29. o. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1201942 (letöltés ideje: 2024. június 20.)

nemi szerepekkel szemben felállított társadalmi elvárás tekintetében. A modernizáció és felgyorsult világunk vívmánya, hogy számos édesanya már csak gazdasági okokból sem teheti meg, hogy ne vállaljon fő- vagy mellékállást a család életének menedzselése mellett. A modernkori édesanyákat gyakran éri persze a „karrierista” kritika, ha szeretik a munkájukat és a gyermekvállalással egyidőben nem kívánják teljes mértékben feladni korábbi életüket.⁶³

Mennyiben más a helyzete egy élsportoló nőnek?! Az ókori olimpiai játékok óta hosszú idő telt el, mára az egyes sportágakban résztvevők nemi arányának kiegyenlítettsége mutatkozik.⁶⁴ A női nemet megemelkedett számban képviselő élsportolók jelensége fokozottan hangsúlyossá tette a vizsgálatot a sportolói karrier és a család összeegyeztetésének kérdéskörében. Egy, a Sport Science Review-ban megjelent tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a családalapítás iránti igény jelentős befolyásoló tényező a hivatásos női sportolók visszavonulásának bejelentésével kapcsolatban.⁶⁵ Nem jelenthető ki egyértelműen, hogy a sport valamely nemhez jobban illeszkedik, még ha a tapasztalat mást is mutat az erősebb nemként jellemzett férfiak javára, ellenben a nőkhöz társított gyengédséggel, finomsággal és törekenységgel.⁶⁶

A témában hazai szinten mindmáig korlátozott számú kutatás látott napvilágot, kevés releváns forrás és szakmai cikk érhető el, mely minden bizonnyal arra vezethető vissza, hogy nem könnyű nyíltan szóra bírni az érintetteket, ám mégis tapintatosan véleményeket ütköztetni egy ilyen érzékeny területen. A dolgozat terjedelmi korlátai miatt éles határhúzás szükséges a vizsgálandó tárgyköröket illetően, ezért jelen elemzés a hazai munkajogi szabályozáson belül tapasztalt gyakorlatra szűkül. A sportolás domináns modellje a férfiak szükségletei köré épül, ezért a várandós női sportolók jelenlegi sportmodellbe történő beillesztése jelentős gondot okozhat. A terhesség nem egészségtelen állapot, hiszen a testmozgás az egészséges és várandós nők számára egyaránt ajánlott. A női sportolók kulturális elfogadottsága nagymértékben köszönhető az összes sikeres sportolóra vetített összehasonlító elemzésnek, melyben a hasonlóságot ügyességük, elhivatottságuk, erejük, fegyelmeztségük, mozgékonyáguk és

⁶³ BÉKI: i. m. 13-50. o.

⁶⁴ MÁRTON Kata Emese, PINTÉR Judit Nóra, SZABÓ Attila, KALÓ Zsuzsa: *Az élsportolónők anyává válásának kvalitatív feltárása*. In: Alkalmazott Pszichológia. 2021. 21 (1). http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2021/09/AP_2021_1-v3-web-01.pdf 8. o. (letöltés ideje: 2023. október 27.)

⁶⁵ MOESCH, Karin – MAYER, Cecilie – ELBE, Anne-Marie: *Reasons for career termination in Danish elite athletes: Investigating gender differences and the time-point as potential correlates*. In: Sport Science Review, 2012. 21 (5-6). 49-68. o.

⁶⁶ KAY, Tess – JEANES, Ruth – HILLS, Laura: *Women, sport and gender inequity*. In: *Sport and society: A student introduction*. 2008. SAGE Publications Ltd., London. 130-154. o.

kitartásuk mentén elemezték.⁶⁷ A sportolás és a terhesség összefüggésbe állítható egymással, hiszen a pubertáskori fiziológiai változásokhoz hasonlóan hat a szervezetre és jelentősen hozzájárul az ember szaporodásra képessé tételéhez.⁶⁸ A terhesség sportbéli jelentősége és visszhangja alulkutatott vizsgálódási terület. A várandós sportolók munkajogi helyzetének kezelése központi kérdést és megoldatlan problémát tár fel a tágabb értelemben vett nemek közötti egyenlőségről szóló diskurzusban. A lényegi nemi különbséget nehéz lenne másként érzékletesen definiálni, mint a terhesség intézményével. Egy női sportoló életét alapjaiban változtatja meg a teherbeesés ténye, míg ez az állapot ismeretlen és első kézből meg nem tapasztalható a férfiak számára.⁶⁹

Amint arra a bevezetőben utaltam, az Mt. és a Sporttörvény együttes alkalmazása számos problémára világít rá. Az élsportoló nők várandósságával kapcsolatos kérdések nyílt megvitatását a sportági szakszövetségek máig sem tűzték napirendjükre. Sem nemzeti, sem nemzetközi szinten nincs ugyanis kiforrott háttérszabályozás, sőt még a nemzetközi mezőnyben versenyző topklubok érdekképviselői szerve, a Women Forum Club Handball (továbbiakban: WFCH) ülésein sem vetődött fel. Csupán a klubok közötti informális beszélgetésekre hagyatkozhatunk, melyek alapján kijelenthető, hogy a kézilabda világában a gyermekvállalásra tekintettel egyedi megállapodások születnek. Látható tehát, hogy jóllehet az Mt. és a Sporttörvény kijelöli a jogi kereteket, mégis ettől eltérően a felek egymás közötti megállapodása az, ami a jogviszonyokat rendezi.

Ezen a területen igenis lenne mit tanulni a labdarúgástól, ahol Sara Björk Gunnarsdóttir esete felnyitotta az egész labdarúgótársadalom szemét. Az izlandi játékos 2021-ben teherbe esett, s egy idő után nem érkezett meg a fizetése a klubjától, Lyonból, ezért a labdarúgók világméretű reprezentatív szervezetéhez, a FIFPRO-hoz fordult. A szervezet támogatásával sikerrel lépett fel követeléseit érvényesítéséért a 2021 januárjában a FIFA égisze alatt életbe lépő anyasági szabályozás kötelező rendelkezéseire hivatkozva. Az eset mérföldkő a labdarúgás történetében is, hiszen munkavállalói, női és egyben emberi jogait érezte veszélyeztetve az elmaradt fizetése és pénzügyi kiszolgáltatottsága következtében.⁷⁰

⁶⁷ BRAKE: *i. m.* 2008b. 332-333. o.

⁶⁸ BAKER, K. Katharine: *Gender (Discrimination) Trouble*. In: South Carolina Law Review. U Iowa Legal Studies Research Paper Nr. 2024-29. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4785831 Abstract (letöltés ideje: 2024. július 17.)

⁶⁹ BRAKE: *i. m.* 2008b. 332. o.

⁷⁰ BBC.com: *Sara Bjork Gunnarsdottir wins landmark football maternity pay ruling*. <https://www.bbc.com/sport/football/64312816> (letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

3.1.1. Ugrás az ismeretlenbe: a hivatásos sportolói karrier első lépései

Egy profi sportoló életében nagy elhatározással jár a családalapítás kérdése, ugyanis az ideális esetben biztos családi háttér mellett számos további tényezőt kell figyelembe venni a „megfelelő idő” kiválasztására. Az elemzés során a hazai és nemzetközi viszonylatban is feltörekvő sportág, a női professzionális kézilabda kerül vizsgálat alá, melynek területéről első kézből rendelkezem gyakorlati tapasztalattal és nélkülözhetetlen háttérinformációkkal. Viszonyításképp, a Magyar Kézilabda Szövetség női vonatkozású versenyrendszerében – a 2024/25-ös szezon versenykiírását alapul véve – a legfiatalabbak az ún. U12-es korosztály tagjai, vagyis a 2013 után születettek.⁷¹ Az élsportolói karrier megalapozása már egészen fiatalon megkezdődik, ugyanis a 2020-as évben újtárra indított állami sportakadémiai rendszer már a 15-21 évesek fejlesztésére építkezik.⁷² A hazai felnőtt versenyrendszer legmagasabb szintjét a Nemzeti Bajnokság I. (továbbiakban: NBI) osztálya jelenti. A sportág hivatásszerű űzése, azaz a profivá válás nem az első NBI-es pályára lépéshez kötődik, hanem sokkal inkább az első hivatásos sportolói szerződés megkötéséhez. Egyáltalán nem számít ritkaságnak, hogy a még utánpótlás korosztályhoz tartozó fiatal tehetségek – akár egy, minden tárgyalási praktikával felvértezett menedzserrel az oldalukon – már tinédzser korban szerződéses jogviszonnyal elköteleződnek egy profi klubhoz és foglalkozásszerűen, díjazás ellenében űzik a sportágot. Ki ne álmodna ilyen munkahelyről?

A hivatásos sportolói karrier megkezdését követően mindamellett, hogy egy tehetséges kézilabdázó perspektívát kap a jövőről és professzionális körülmények között dolgozhat, ettől kezdve felelősséggel is tartozik tetteiért és azok következményeiért. Felelősségi körébe tartozik a fair play szabályainak betartása, tartózkodás a tiltott teljesítménycsökkentő szerektől és az extrém sportok űzésétől, valamint előírás a hivatásos szereplések mellett magánéletében is élsportolóhoz méltó életmód folytatása.⁷³ A profi sportolói életforma számos, a játékon kívüli viselkedést szabályozó, követendő magatartással jár. Ilyen a várandósság tervezésével és a munkáltató részére történő bejelentéssel kapcsolatos eljárás, mely kiforrott jogszabályi gyakorlat hiányában esetenként egyedi módon történhet.

⁷¹ Magyarországi gyermekkézilabda U14-es és U12-es korosztályainak versenykiírása (2024-25, 2025-26, 2026-27, 2027-28-as versenyevekre vonatkoztatva) 13. o.

⁷² 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet a sportakadémiákról. 2/A § <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (letöltés ideje: 2024. szeptember 8.)

⁷³ Sporttörvény 2. § (4) bekezdés

3.1.2. Dilemma – a magánélet és a karrier egyensúlya

A hivatásos sportolói jogviszony létrejöttével párhuzamosan, csak úgy, mint bármely munkaviszonynál, elsődleges jelentőségű a magánélet tiszteletben tartása. Kérdés azonban, hogy mi a megfelelő időpont a várandósság szándékának bejelentésére? Egyáltalán létezik-e a sportban olyan, hogy megfelelő időpont, miközben egymást követik a feszített menetrend szerint zajló sportszezonok és különböző világversenyek? Milyen egyéb tényezőket kell morális szempontból figyelembe vennie egy élsportolónak? Karrierje csúcspontját vagy az egyes mélypontokat? A helyzet nem fekete vagy fehér, ez egyértelműen látszik. A magánélet mellett rendkívüli a nyomás a sportági eredményesség oldaláról. A kézilabdában a célok szezonra szólnak, s gyakran több, hazai és nemzetközi versenysorozatot is érintenek. Egy-egy kiemelkedő játékos hosszabb ideig történő nélkülözése (sérülés vagy szülési szabadság miatt) jelentős befolyással bír a kitűzött célok teljesítésére, melyből közvetve a pénzügyi háttér és a szponzorációs vonzerő visszaesése is levezethető. Ezen a ponton válik relevánssá az élsportoló, mint munkavállaló pénzügyi kiszolgáltatottságának vizsgálata. Jelen kutatás szigorúan a sporttevékenység végzésére irányuló munkaszerződésből származó bevételre szorítkozik a kérdés vizsgálata során.

Az élsportoló karrier létszakaszaival kapcsolatos dilemmák sorába tartozik a sérülések gyakorisága és súlyossága, az ezeket követő rehabilitációs időszak, a visszatérés nehézségei fizikai és mentális megközelítésből is. Mindezek szignifikánsan befolyásolhatják az aktív évek számát, csak úgy mint a belföldi klubváltás vagy nemzetközi légiókarrier, a támogató családi háttérrel nem is beszélve. Korunk egyik legsúlyosabb és – aktualitását is igazolóan – széles körben kutatott mentális betegségei közé tartozik a kiégés, melynek pszichológiai vetülete hangsúlyos szerepet tölt be az „ép testben ép lélek” frázis kontextusában.⁷⁴ Végül, de nem utolsósorban a szülés utáni depresszió is a XXI. század egyik közismert jelensége az újdonsült édesanyák körében, mely a testi tünetek mellett szellemileg is kifejti hatását. A sport és a munka világa egymással szoros kölcsönhatásban léteznek, s mindkettőben erőteljesen érződik, hogy a férfi normák köré épültek. Ha ugyanis a terhességet mindig is szükségesnek tartották volna a munkaerőpiacon, a munkavégzéssel összefüggésben részletesen szabályozták volna.⁷⁵

⁷⁴ SUNDARESAN, Shobha: *Work-Life Balance – Implications for Working Women*. In: OIDA International Journal of Sustainable Development, Vol. 7, No. 7, pp. 93-102, 2014. Abstract. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2505439 (letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)

⁷⁵ BAKER: *i. m.* 64. o.

3.1.3. Pénzügyi kiszolgáltatottság

A várandósság munkáltató részére történő bejelentése számos következménnyel járhat, kezdve a munkavállaló és a munkáltató közötti súrlódásmentes kommunikációval. Másként ítéendő meg ugyanis a munkáltató szemszögéből a szezonra kitűzött célok elérése szempontjából, ha egy kulcsjátékosa jó előre jelezte családalapítási szándékát a tervezhetőség érdekében, mint a szezon közben váratlanul bejelentett gyermekáldás.

A kismamák életében fontos mérföldkő a terhesség kritikus 12. hete. Köztudomású, hogy ekkor kerül sor azokra a meghatározó genetikai vizsgálatokra, melyek a várandósság további időszakát is döntően befolyásolhatják és ezt az időpontot követően a vetélések esélye számottevően csökken. Egy kiemelt fizikai aktivitást végző élsportoló mindennapjaiban – kiváltképp a kézilabda sportágban, melyben igazi kontaktsportág lévén a test a test elleni küzdelem alapvető jegyeiben megmutatkozik, – fokozott jelentőséggel bír az egészség védelme. Mind a sportoló saját testi épsége, mind a magzata fejlődése érdekében ettől az időponttól kezdődően élsportra alkalmatlannak tekinthető. Sportolni természetesen továbbra is tud és ajánlott is, de a megszokott intenzitás és mérkőzéseken való részvétel jelentős veszélyekkel járhat.

Az élsportolók pénzügyi kiszolgáltatottsága kétfelől közelíthető meg. Egyrészt, az átlag munkavállalóktól eltérően – az Mt. egyértelműen fogalmaz, hogy egyéb szabályozás hiányában határozatlan idejű munkaszerződést kell alapul venni – maximum 5 évre köttethet munkaszerződés az adott játékoskal.⁷⁶ Előbbi esetében viszont, az öt évet meghaladó határozott időtartamú szerződéseknél munkajogi alapvetés, hogy határozatlan időtartamú szerződésre kell áttérni, a munkavállaló védelme érdekében. Másrészt, a hazai adózási gyakorlatnak köszönhetően valószínűsíthető, hogy a sportklubok jelentős része él az EKHO (egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás) munkáltató számára járulékfizetés szempontjából jóval „kedvezőbb” adózási lehetőséggel, ugyanis hivatásos sportolók esetében évi 500 millió Ft-os bevétel értékhatárig alkalmazható.⁷⁷ Alkalmazhatósági előfeltétel még, hogy a

⁷⁶ Sportjogasz.hu: *Sportszerződés, amatőr és hivatásos.* <https://sportjogasz.hu/sportlokat-erinto-kerdesek/sportszerzodes-amator-es-hivatasos/> (letöltés ideje: 2024. szeptember 16.)

⁷⁷ Az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho), NAV Információs füzet. file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/07%20Az%20egyszer_s%C3%ADtett%20k%C3%B6ztehervisel%C3%A9si%20hozz%C3%A1j%C3%A1rul%C3%A1s%20ekho%2020231129.pdf 1-13.o. (letöltés ideje: 2024. május 24.)

munkavállalónak rendelkeznie kell olyan jövedelemmel, amely után (általában a minimálbérreszig) az általános szabályok szerint fizeti meg a közterheket. A meghatározott foglalkozást űző személyek által igénybe vehető adózási forma kedvezőbbnek olyan értelemben tekinthető, hogy a hivatásos sportolóra levetítve a letárgyalt bruttó összegből mindössze 9,5% SZJA (személyi jövedelemadó) és 5,5% TB-járulék (társadalombiztosítási járulék) kerül levonásra. Azaz a normál adózáshoz (15% SZJA és 18,5% TB-járulék levonás a bruttó összegből) mérten jóval több pénzt kap havi szinten kézhez. Hátulütője ugyanakkor, hogy az EKHO szerint adózó bevétel az egészségbiztosítási ellátások – pl.: gyed, táppénz – számításakor nem vehető figyelembe, melyek a gyermekvállalás esetén fontos bevételi források.⁷⁸ Míg az előbbiekben felvetett két kritikus pont közül az első a jövőbe vetett bizonytalanságot eredményezheti, utóbbi a gyermekvállalás idejére járó juttatás mértékét a normál adózási gyakorlatnál jóval alacsonyabb összegben határozza meg. Figyelembe kell venni, még ha nagy általánosításnak tűnhet is, hogy a sztársportolói fizetések jelentős mértékben meghaladják egy, a magyar munkaerőpiacon dolgozó átlag munkavállaló bérezését. Ez a pénzügyi helyzet lehetővé teszi, hogy a társadalombiztosítás helyett a jóval költségesebb magánellátást, adott esetben magán (egészség- és élet)biztosítást preferálják, mely a bizonytalan helyzeteken való zavartalan túljutást segíti.

Az anyagi viszonyok megközelítőlegesen átláthatósága érdekében összehasonlítási alapként szolgálnak a Központi Statisztikai Hivatal elemzéseiben szereplő adatok (*1. számú melléklet*), melyek bemutatják a minimálbér és a garantált bérminimum alakulásának tendenciáját évről-évre.⁷⁹ A felnőtt lakosság teljes munkaidőre bejelentett munkaviszony esetére megállapított minimális keresetét leíró adatok a Magyar Kézilabda Szövetség fiatal sportolók bérezésére kialakított fizetési sapka szabályzatában (*2. számú melléklet*) szereplő adatokkal kerültek összevetésre. Az ilyen módon történő összehasonlítás indoka, hogy a felnőttkorú hivatásos sportolók bérezésére vonatkozóan egyáltalán nem áll rendelkezésre hivatalosan közzétett, hiteles információ, a csupán spekulációkra alapozó értekezés viszont csorbítaná a kutatás tudományos minőségét. A fiatal sportolók bérezési kategóriáinak felső határát figyelembe véve így is erőteljes különbség figyelhető meg egy civil foglalkozású ember minimális fizetésével történő összehasonlításban. A 2024-es évre irányadó bruttó 266.800 Ft-os minimálbér nettó értéken normál adózás mellett nettó 177.422 Ft, míg a garantált bérminimumra vetítve a bruttó

⁷⁸ Az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho), NAV Információs füzet.

⁷⁹ Központi Statisztikai Hivatal: Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0190.html (letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

326.000 Ft nettó 216.790 Ft-ot jelent. Ezzel szemben, a nemzeti bajnokság első osztályában szereplő, hivatásos sportolói státusszal rendelkező fiatal, már 16-17 éves korában akár nettó 150.000 Ft-ot kaphat teljesítményéért, míg 18-19 éves korában már akár a minimálbér háromszorosát. Arról nem is beszélve, hogy a korosztályos válogatottság és az elért nemzetközi eredmények (3. számú melléklet) tovább növelhetik az adható maximum összeget.⁸⁰

3.1.4. Az élsportra alkalmasság kérdésköre

Az Alaptörvény rendelkezésének értelmében Magyarországon mindenkinek alkotmányos joga a munkavégzés, melyben a szabadság és a felelősség címszavai is visszatükröződnek.

„(1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.”⁸¹

Az Alaptörvényből kiragadott rendelkezés azért is bizonyul jelen kutatás fontos hivatkozási alapjául, mert a sportolók jogállása az eltérő rendelkezések alacsony száma ellenére nagyon sajátos. Számításba kell venni azokat a sajnálatos eseteket is, amikor a sportoló a szüléssel összefüggésben felmerülő valamely komplikáció eredményeképp olyan egészségügyi állapotba kerül, hogy – még ha az édesanya alapvető egészségügyi állapota egy átlagember szintjén kifogástalannak számítana is –, élsportra alkalmatlanná válik.

A hivatásos sportolói szerződéses munkaviszony időtartama relatív, nem alakult ki általános gyakorlat és minimális időbeli feltétel egy klub és egy kézilabdázó között létrejövő jogviszony tekintetében, kizárólag a maximum, azaz az ötéves időtartam teremt kereteket. A terhesség bejelentése és a szülést követő visszatérés közötti időszak nem ritkán akár egyéves időtartamra is elnyúlhat, mely egy teljes kézilabdás szezon. (Természetesen az időtartamra rengeteg változó bírhat befolyással, kezdve a sportoló nemzetiségétől a kulturális háttérén át egészen az egészségügyi és kondicionális állapota visszanyeréséig.) A professzionális sportoló munkaviszonya egy speciális jogviszony, melynek kondícióit az elérni kívánt eredmények

⁸⁰ Magyar Kézilabda Szövetség a hivatásos utánpótlás korú sportoló és az amatőr játékosok részére a sportszervezet részéről fizethető munkabér vagy megbízási díj és egyéb juttatások összegéről (a továbbiakban: Fizetési sapka szabályzat), file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/Fizet%C3%A9si%20sapka_m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s_2022_09_06.pdf 7-10. o. (letöltés ideje: 2024. március 17.)

⁸¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.): Szabadság és felelősség, XII. cikk

tükrében alakítják a felek. A munkavállaló várandósságát követő, élsporthoz történő visszatérési időszaka bizonytalanságokkal övezett. Egy komplikációmentes szülést követő orvosi vizsgálat nem csak arra adhat választ, hogy az édesanya általános egészségügyi állapota megfelelő-e, hanem arra is, hogy a szervezete bírni fogja-e a folytatásban a profi sporttal járó megpróbáltatásokat. A családalapításhoz fűződő jog megkérdőjelezhetetlen, Magyarország Alaptörvénye védi a család intézményét, kiemelt jelentőséggel a szülő-gyermek viszonyt.⁸² A munkavállaló célja a gyermekáldást követően, hogy a lehető legjobb fizikai és mentális állapotban térjen vissza az élsporthoz; a munkáltató pedig, számolva a játékos visszatérésével, az előzetesen megbeszéltek szerint alakítja a célokat és elvárásokat vele szemben. A sportágak speciális jellegéből adódóan, korlátozott mértékben merülhet fel a munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás kérdése, hiszen az orvosi vizsgálat esetlegesen aggasztó eredménye az egészség védelme érdekében egyet jelenthet az élsportra alkalmatlanná nyilvánítással. Gyakori jelenség, hogy a sportoló ilyen esetben az edzői pályát választva igyekszik áthidalni a kialakult helyzetet és a sportágban szerzett tapasztalatait próbálja átadni a feltörekvő utánpótlásnak.

3.2. Az LMBTQ és más jelenségek nyomában

Ma társadalmilag és jogilag is sokkal vitatottabb, hogy mit jelent férfinak vagy nőnek lenni. A nemi megkülönböztetésről szóló szabályozásoknak mindig is meg kellett küzdenie azokkal a normatív dilemmákkal, amelyeket a tradicionálisan női anatómiával rendelkezők eltérő kezelése jelent, szemben a férfiakéval.⁸³ Az LMBTQ polgárjogi mozgalom felforgatta a hagyományosan uralkodó nézeteket. Az angol nyelvterülethez köthető, a fejét az 1960-as években felütő szexuális forradalmak révén elterjedt betűszó a leszbikusokat (L), melegeket (M), biszexuálisokat (B) és a transzneműeket (T) jelöli, melyhez utolsó tagként gyakran kapcsolódik a (Q), mely a queer, azaz különös szóra utal. Utóbbiak se nem tartoznak a heteroszexuálisok, se nem a ciszneműek (nemi tudata és születéskor kijelölt biológiai neme megegyezik) csoportjába. Az Amerikai Egyesült Államok 1950-es években uralkodó homofób rendszeréből az 1970-es évekre olyan mértékben kinőtte magát a csoportok mozgalma, hogy amerikai nagyvárosok adtak otthont az első büszkeség-meneteknek, azaz a Pride-nak. A mozgalom kezdeti radikális hangvétele mára a jogegyenlőség és a társadalmi elfogadottság

⁸² Magyarország Alaptörvénye, Alapvetés, L) cikk

⁸³ BAKER *i.m.* Abstract

irányába mozdult el, melynek eredményessége adott ország társadalmi berendezkedésétől és a hatalmon lévő kormányzat hajlandóságától függ.⁸⁴

Számos amerikai kutatás született a nemek közötti egyenlőség vizsgálatáról, melyek során az ország jogalkotását is komoly behatások érték. Mára olyan témakörök is vizsgálat tárgyát képezik, mint a terhesség a munkahelyen vagy a sport az oktatási intézményekben. Az amerikai jogrendszer vívmánya az ún. Title IX, melynek hatályba lépésével az első olyan átfogó szövetségi törvény jött létre, mely a nemi megkülönböztetés minden formáját elutasítja, ugyanakkor a női sportokat a férfi sportoktól eltérőnek ismeri el. Azok számára, akik úgy vélik, hogy a nemek közötti egyenlőségre irányuló erőfeszítéseknek meg kell támadniuk a férfiak és a nők közötti jogi különbségeket, a terhesség és a sport relációja tanulsággal szolgál. Az anatómiai különbségek jelentőségének csökkentésére irányuló törekvés olyan jogi védelmi rendszert hozott létre a várandós munkavállalók számára az Egyesült Államokban, amely szembe ötlően hiányzott. Ezzel szemben a nők sportban való részvételének a Title IX szerinti jelentős növekedése átütő sikert aratott. A terhesség és a sport története azt mutatja, hogy a nemek közötti egyenlőség jövője nem a nemi különbségek feladásában rejlik, hanem olyan doktrínák és törvények megalkotásában, amelyek felismerik a kockázatokat, de elfogadják azokat.⁸⁵

A nemek közötti egyenjogúság és az általános jogegyenlőség megteremtése nem csak múltbéli kihívás, hanem napjaink érzékenyítő attitűdjének vezérszavai is. Mindazonáltal a sportvilág női szereplői növekvő számban és a közösségi médiának hála megnövelt hangerővel hallathatják a hangjukat, s kiállnak olyan fontos ügyek, mint például Simone Biles, amerikai tornászlegenda a mentális egészség megőrzése mellett. A többszörös olimpiai és világbajnok sportolónő vezéralakja volt az elmúlt évek médiafigyelmét felkeltő, és felkavaróan sok áldozattal járó szexuális abúzusról szóló #metoo mozgalomnak is, melynek eredményeképp a tornászválogatott csapatorvosa került vizsgálat alá.⁸⁶ Utóbbi sajnálatos jelenség a közérdeklődésnek köszönhetően sok bántalmazott személyt szóra bírt hazai és nemzetközi

⁸⁴ PATRICK, Vanessa – CHUN, HaeEun Helen – MACINNIS, Deborah J.: *Affective Forecasting and Self-Control: When Anticipating Pride Wins Over Anticipating Shame in a Self-Regulation Context*. In: Journal of Consumer Psychology, Vol. 19, No. 3, 2009. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2086771 (letöltés ideje: 2024. augusztus 15.)

⁸⁵ BAKER: *i. m.* Abstract

⁸⁶ BBC.com: *Simone Biles: 'I blame system that enabled Larry Nassar abuse'*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58573887> (letöltés ideje: 2024. szeptember 12.)

viszonylatban, akik korábban soha nem tapasztalt támogatással a hátuk mögött szembe mertek nézni a múltban elszenvedett sérelmeikkel.

3.2.1. Feminizmus és küzdelem az egyenjogúságért

„Ha pasi lennék, nem írnám ezt, mert kint játszanék és nyernék, miközben a feleségem fizikai munkát végez a családuk bővítésén.”⁸⁷ (Serena Williams)

A fenti, négyszeres olimpiai bajnok és többszörös Grand Slam-győztes amerikai teniszezőnőtől, Serena Williamstől származó idézet kifejezően szemlélteti a sportolónő véleményét a nemek közötti egyenlőség körében tapasztaltakról. Nem ez volt az egyetlen határozott hangvételű nyilatkozata, ugyanis feketebőrű nőként nemcsak a szexista megjegyzésekkel, hanem a rasszista megnyilvánulásokkal is szembe kellett néznie karrierje során. Egy 2016-os interjúban úgy fogalmazott, hogy ha – bőrszínétől függetlenül – férfi lenne, már rég a sportolók legjobbjai között említették volna, hiszen a rekordokkal tűzdelt életpályája rég predesztinálta az elismerésre. A női létet a borszínen alapuló megkülönböztetéshez hasonlítva olyan társadalmi problémáról rántotta le a leplet, mely mellett nem mehetünk el szótlánul.⁸⁸

A női sportolók polgárjogi aktivizmusa a XX. század közepére nyúlik vissza. Kathrine Switzer, az első hivatalosan regisztrált női maratonista 1967-ben a Boston Maratonon élt át fizikai megpróbáltatásokat a táv teljesítése közben, amikor a verseny szentségét féltve óvó szervező, Jock Semple megpróbálta leszakítani a rajtszámát, hogy ezáltal diszkvalifikálják. Az amerikai futónő edzője és barátja azonban megakadályozták az incidenst, így a táv teljesítésével és ahhoz kapcsolódó bátorságával olyan forradalmi lépést hajtott végre a maratonok történetében, melynek köszönhetően a sportág női szakágában való szereplés az 1984-es Los Angelesi Olimpián hivatalos versenyszámmá vált.⁸⁹ Ugyanebben a korszakban a Yale női sportcsapata meztelenre vetkőzve szállt szembe a sportigazgatóval, tiltakozásul, hogy az edzésük helyszínén nem állt rendelkezésre női zuhanyzó, arra kényszerítve őket, hogy izzadtan és fáradtan várják a buszt, míg a kevésbé sikeres férficsapat befejezte a tusolást. A közelmúltban női futballsztárok

⁸⁷ BAKER: *i. m.* Introduction

⁸⁸ BLOOMFIELD, Claire: *Sexism row. Serena Williams: 'If I were a man, I would have been considered the greatest athlete ever a long time ago'* <https://www.thesun.co.uk/sport/2483791/serena-williams-if-i-were-a-man-i-would-have-been-considered-the-greatest-a-long-time-ago/> (letöltés ideje: 2024. szeptember 9.)

⁸⁹ New York Road Runners: *Kathrine Switzer – A Pioneer in Women's Sports*, <https://www.nyrr.org/about/hall-of-fame/kathrine-switzer> (letöltés ideje: 2024. szeptember 24.)

is hallatták a hangjukat és nemtetszésüket azzal kapcsolatban, hogy férfitársaik az ő fizetésük sokszorosát keresik ugyanazért a munkáért cserébe.⁹⁰

A nők jogba vetett bizalmát erősítve a XX. század első felében egyes feminista aktivisták szorgalmazták a női munkavállalók védelmét szolgáló jogszabályokat az anyák társadalmi értékének hangsúlyozásával. A feminizmus térnyeréséig a nők tulajdonképpen láthatatlanok voltak a társadalomtudományok számára. Az új irányzat törekedett a nemek viszonyának háttérben megbújó problémák feltárására és keresték a relevánsnak vélt válaszokat a női-férfi egyenlőtlenséggel kapcsolatban.⁹¹ Az ún. maternalisták nézetei olykor ellentmondásossá váltak, mivel tevékenységük gyakran hajlamos volt megerősíteni a nők testi gyengeségével, az otthon és a családi élet iránti kötelességeikkel kapcsolatos sztereotípiákat.⁹² Mi a helyes jogalkotói reakció az anyaság kérdéskörére? Szükség van-e egyáltalán speciális alkalmazkodási mechanizmusra a terhességhez? Egytől egyig fontos megválaszolandó kérdések.⁹³ A terhesség a nemek egyenjogúságának fontos kérdéseit érinti a sportban, akárcsak más körülmények között, hiszen csak a női sportolókat érinti hátrányosan. A férfiak szaporodási tevékenysége alapvetően nem ütközik a sportolói karrierjükkel, de ironikus módon, ha a megszokottnál nagyobb mértékben vállalják a gyermekneveléssel járó feladatokat, gyakran összeütközésbe kerülhet. Egy amerikai futballista példája sokatmondóan szemléltette, hogy miután gyermeke született, szüneteltette egyetemi tanulmányait és sportolói karrierjét, majd visszatérést követően megvontak tőle minden sportolói jogosultságot, mert ez kizárólag női hallgatókra vonatkozott, terhesség esetére.⁹⁴

3.2.2. Nemi különbségtétel

A sportbéli nemi szegregáció⁹⁵ nem modernkori jelenség. Már az ókori olimpiai játékok idején is fontos megkülönböztető és egyben elkülönítő tényezőként funkcionált, még hozzá a női jelenlét és a részvétel tilalmaként. Az irányító testületek nemek szerint egyértelműen két kategóriába sorolják a sportolókat, férfiakra és nőkre. Az olyan, sportban nagy befolyással bíró

⁹⁰ LEONG: *i. m.* 4. o.

⁹¹ BÉKI: *i. m.* 9. o.

⁹² BAKER: *i. m.* 8. o.

⁹³ BRAKE, L. Deborah: *The Invisible Pregnant Athlete and the Promise of Title IX*. In: Harvard Journal of Law and Gender, Vol. 31. p. 323, 2008. U. of Pittsburgh Legal Studies Research Paper No. 2008-32. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1307157 Abstract (letöltés ideje: 2024. szeptember 21.)

⁹⁴ BRAKE - WILLIAMS: *i. m.* 2008a. 41. o.

⁹⁵ A szerző e fejezet vonatkozásában a nemi szegregáció általános értelmében használja a kifejezést, a felhasznált tudományos irodalomban nemi különbségtételként értendő, nem az Ebktv. 10.§-ban foglaltaknak megfelelően.

irányító szervezeteknél, mint a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) bevett gyakorlat volt a nemi tesztek alkalmazása a női versenyeken résztvevő sportolók nemének ellenőrzésére. 2004-ben a NOB bevezette a stockholmi konszenzust, hogy szabályozza elsősorban a férfiaktól nőig terjedő transzszexuális sportolók részvételét az olimpiai játékokon, ugyanakkor a nem tudományos és orvosi meghatározáson alapuló kísérletek gyakran bonyodalmakat okoztak.⁹⁶ A stockholmi konszenzus megnevezi a pubertás előtti és utáni nemi átalakító műtéteken átesett, adott beavatkozások esetén követendő gyakorlatot, mely a nemi besorolás megállapításához vezet. A professzorokból felállított ad hoc bizottság utóbbi esetében szigorú feltételeket ír elő többek között a sportoló nemének jogi elismerésére és a hormonális kezelések időtartamára vonatkozóan.⁹⁷ A nemi különbségtétel alapértelmezése erőteljes és szinte mindenütt jelen van, már az óvodáskorú gyermekektől kezdve az olimpiai elit sportolókon át a nyugdíjas korosztályig – feltételezések igazolódhatnak be arra vonatkozóan, hogy a nők és a férfiak életszakasztól és sportolói minőségtől függetlenül nem játszanak egymással vagy egymás ellen. Mi lehet az oka? Vajon a nők fizikailag, intellektuálisan vagy érzelmileg képtelenek felvenni a versenyt a férfakkal? Veszélyes lenne az integrált verseny a nők számára? Méltatlan lenne?⁹⁸

Könnyű szerrel lehetetlen függetleníteni magunkat az évtizedek óta fennálló társadalmi beágyazódástól, mely bináris rendszerben képzei el az élet szinte minden területét. Napjaink újhullámos mozgalmi elgondolkodásra készítetnek, hogy a bizonyossággal hitt berögződések megkérdőjelezhetők. Egyes sportágakban a játékosok előnyben vagy hátrányban vannak az időjárás vagy a nap helyzetének változásai miatt. Még néhány természetellenes módszerrel elért fizikai előny is megengedhető, például a lézeres szemműtét vagy az inszalagcsere. Ezek a változók valószínűleg ugyanúgy javítják a sportoló teljesítményét, mint a nemhez kapcsolódó változók. Így számos kutató meggyőződése, hogy a mítoszok sorát erősíti az a felfogás, mely szerint a sportolók nemek szerinti elválasztása kiegyensúlyozottabb versenyfeltételeket eredményez.⁹⁹ A sportbéli nemi különbségtétel összetettsége kritikai vizsgálatot érdemel. Az amerikai jogalkotás vívmánya, a Title IX minden személyt megvéd a nemi alapú

⁹⁶ AKILA, S: *Sports Participation Policies for Transgender - A Short Review*. In: International Journal for Science and Advance Research in Technology Volume 4 Issue 1, 01.2018. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3417039 168. o. (letöltés ideje: 2024. szeptember 20.)

⁹⁷ IOC News: *IOC approves consensus with regard to athletes who have changed sex*. <https://olympics.com/ioc/news/ioc-approves-consensus-with-regard-to-athletes-who-have-changed-sex> (letöltés ideje: 2024. augusztus 25.)

⁹⁸ LEONG: *i. m.* 3. o.

⁹⁹ BUZUVIS: *i. m.* 2011. 39. o.

megkülönböztetéstől, valós vagy vélt nemétől, nemi identitásától és/vagy nemi megnyilvánulásától függetlenül. Hatályba lépése óta a nők versenysportban való részvétele soha nem látott magasságokba emelkedett, melyet amerikai kutatások is alátámasztanak. Míg a '70-es években kevesebb, mint 300.000 diáklány vett részt az iskolai versenysportban, a 2000-es évek elejére a számuk meghaladta a 2,6 millió főt.¹⁰⁰

3.2.3. Társadalmi (gender) és biológiai (szexus) nem

A mindennapi szóhasználat általában egymás szinonimáiként használja a gender és a szexus kifejezéseket, azonban tudományos megközelítésből nem is lehetnének távolabb egymástól a tényleges jelentésüket illetően. A szexus, azaz a biológiai nem az egyént biológiai vagy fiziológiai jegyei alapján kategorizálja be nőnek vagy férfinak, mely már a születéskor, a baba nemi szerve alapján megállapítható. Ezzel ellentétben, a gender az adott személy nemével való azonosulására és kifejezésére utal, mely az egyén társadalmi környezetén és pszichológiáján keresztül nyer értelmet.¹⁰¹

A nemek bináris nézete lényegesen túlzott leegyszerűsítés. Meggyőző tudományos bizonyítékok ellenére a sportot szabályozó szervezetek makacsul ragaszkodnak a hagyományos, férfi-női kategóriákhoz. Ez a felfogás nyilvánvalóan megmutatkozik az ún. gender-teszt hosszú és folyamatos gyakorlatában, amely már önmagában is egy pontatlanul elnevezett procedúra. A célja valójában az egyén biológiai nemének feltárása, ugyanakkor a gender kifejezés nem biológiai, hanem társadalmi vetületű. A nemek közötti különbséget vizsgáló elméletekből kifejlődött rendszer a nemzetközi szinten és olimpiai sportágakban versenyző női sportolók tolakodó és mind inkább fejlődő tesztek sorozatának kénytelenek alávetni magukat annak érdekében, hogy hivatalosan is „nőnek bizonyuljanak”, ami előfeltétele a csak női versenyeken való részvételnek.¹⁰² A gender-teszt azon a feltevésen alapul, hogy az emberi test kizárólagos két formája a férfi és a nő, és ezen kategóriákba történő besorolás kikényszeríthető és láthatóvá tehető. A nemi tesztek aránytalanul nagy hangsúlyt fektetnek a nemi meghatározottságra, holott feltehető, hogy számos olyan – tesztelésnek és ellenőrzésnek alá nem vetett – genetikai variáns létezik, melyek a nemi hovatartozást nélkülözve aránytalan

¹⁰⁰ BRAKE: *i. m.* 2001. 3. o.

¹⁰¹ BUZUVIS, Erin: Transsexual and Intersex Athletes. *SEXUAL MINORITIES IN SPORTS: PREJUDICE AT PLAY*. In: Western New England University School of Law Legal Studies Research Paper No. 13-2. 2013. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2233000 57-58. o. (letöltés ideje: 2024. szeptember 8.)

¹⁰² LEONG: *i. m.* 15. o.

előnyt jelenthetnek egyik sportolónak a másikkal szemben.¹⁰³ A nemek szerinti felosztás kikényszerítése a sportban több okból is problémás. Közli, hogy a nők fizikailag képtelenek versenyezni a férfiakkal, ezért van szükség éles elhatárolásra. Megerősíti az alaptalan nemi sztereotípiákat, amelyek mind a nőkre, mind a férfiakra ártalmasak.¹⁰⁴

A nemi különbségtétel fontos kérdéseket feszeget a sportban, amikor a nők jogai válaszút előtt állnak. Az amerikaiak fele úgy véli, hogy a nőket törvényileg kötelezni kell a vezetéknévük megváltoztatására házasságkötéskor, mert önmaguk és önmegvalósításuk előtt álló prioritásként kell kezelniük a házasságukat és a családjukat. Nem meglepő ennek nyilvános kinyilatkoztatása egy olyan világhatalomtól, melynek alapítása óta eltelt kétszáz év során az elnöki tisztségében töretlen férfiuralom van jelen. Az az elképzelés, hogy a nők gyengébbek és fizikai igénybevételre kevésbé alkalmasak, alátámasztja azokat a hevesebb érveket, amelyek arra engednek következtetni, hogy a nők egyszerűen nem egyenlők a férfiakkal.¹⁰⁵

Számos kutatás készült a nemek egyediségéről és az azt övező vitákról a versenysportban, középpontba helyezve a női és férfi nemek megerősítését és a transzneműek sportban való részvételével kapcsolatos politikák fejlődését. A kérdések ugyanakkor összetettek és heves viták tárgyát képezik a sport irányító testületei, köztük a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) körében is, mivel több platformon is küzdenek azért, hogy biztonságos környezetet kínáljanak a transznemű sportolóknak.¹⁰⁶ A biztonságos környezetnek és a fair playnek megfelelő körülmények ugyanakkor minden versenyzőt, azaz a megkérdőjelezhetetlenül férfi vagy női nemű sportolót megilletnek. A transznemű vagy interszexuális sportolókat gyakran éri az a kritika, hogy csalók vagy a mezőny többi tagjához képest előnyben versenyeznek.¹⁰⁷

Az interszexuális kifejezés egy gyűjtőfogalom, melyet különféle állapotok leírására használnak, amelyekben a nemre vonatkozó fizikai jellemzők nem egyezők, azaz valaki nem teljesen férfi vagy nő. Ezek az eltérések gyakran kromoszómális szinten jelentkeznek, adott esetben úgy, hogy ellentmondanak a tipikusan női (XX) vagy férfi (XY) mintázatnak. Az ilyen különbségnek köszönhetően atipikus fizikai jellemzők fedezhetők fel az érintett személyen, az extra magasságtól a csökkent termékenységen át a kétértelmű nemi szervekig. „Az ilyen

¹⁰³ LEONG: *i. m.* 15. o.

¹⁰⁴ Uo. 1. o.

¹⁰⁵ Uo. 5. o.

¹⁰⁶ AKILA: *i. m.* 168. o.

¹⁰⁷ BUZUVIS: *i. m.* 2013. 57-58. o.

állapotok kifejeződésének ez a nagyfokú változatossága részben a mozaikizmusnak nevezett, néha együtt létező állapotnak köszönhető, amelyben a test sejtjei közül csak néhány rendelkezik atipikus nemi kromoszóma mintázattal, míg a többi sejt vagy mind XX, vagy minden XY. Valójában minden 1500-2000 szülésből 1 esetében a nemi megkülönböztetés szakértőjét kell kérni, hogy értelmezze a baba nemének atipikus bemutatását.”¹⁰⁸ Az interszexualitást érintő állapotok sokfélesége miatt nem helyénvaló az általánosítás az érintett személyek mindennapjaira vonatkozóan, hiszen előfordulhat, hogy egyrészt az állapot nem látható és nem is tudnak a tényéről, másrészt csak orvosi vizsgálattal vagy speciális tesztekkel mutatható ki.¹⁰⁹ Caster Semenya nagy port kavaro múltbéli eseményeit követően napjaink vitatott esetei közé tartozik Imane Khelif algériai bokszo Párizsi Olimpiai szereplése, valamint Valentina Petrillo transznemű paralimpikon paralimpiai részvétele.

Imane Khelif esete nagy felháborodást keltett. Sokan kifogásolták, hogy egy kinézetre férfias vonásokkal rendelkező személy miért a nők ökölvívó mezőnyében indul, még hozzá úgy, hogy a 2023-as világbajnokságról kizárták, mert megbukott a Nemzetközi Boks Szövetség (IBA) nemi alkalmassági tesztjén. A teszt eredményéről ellentmondásos információk kerültek napvilágra, hogy valójában XY kromoszómákat vagy emelkedett tesztoszteronszintet véltek azonosítani. A sportoló és edzője kitartanak álláspontjuk mellett, miszerint Imane nőnek született, nőként élte az életét és mindig is nőként versenyzett, így főként a háttérben munkálkodó orosz lobbitevékenységnek tulajdonítják a figyelemfelkeltést.¹¹⁰ Győzelmével ugyanis a 2023-as indiai világbajnokságon egy orosz női ökölvívó veretlenségi sorozatát szakította meg, mely joggal válthatta ki az orosz elnökletű IBA ellenszenvét. Az igazsághoz tartozik, hogy világbajnoki diszkvalifikálásáról éppen az IBA döntött, míg a Párizsi Olimpián a NOB saját hatáskörben határozhatott a részvételi feltételekről.

A transznemű kifejezés használata kontextusonként eltérő lehet, gyűjtőfogalomként magába olvasztja mindazokat, akiknek nemi identitása nem egyezik meg a születésükkor megállapított nemükkel. Ide sorolhatók még a transzszexuálisok, akik azzal a nemmel azonosulnak, amely ellentétes a hozzájuk rendelt nemmel, valamint akiknek nemi identitása nem tartozik a bináris kategóriák valamelyikébe.¹¹¹ Az 50 éves látássérült olasz sprinter, Petrillo 2019-ben váltott

¹⁰⁸ BUZUVIS: i. m. 2013. 57-58. o.

¹⁰⁹ Uo. 57-58. o.

¹¹⁰ BETTIZA, Sofia: *What does science tell us about boxing's gender row?* <https://www.bbc.com/news/articles/crlr8gp813ko> (letöltés ideje: 2024. szeptember 16.)

¹¹¹ BUZUVIS: i. m. 2013. 57-58. o.

nemet. A 2024-es Párizsi Paralimpiai Játékokon mérettette meg magát a női T12-es paralimpiai mezőny 400 méteres síkfutás versenyszámában, azonban szereplésével kapcsolatban már 2021-ben éles kritikák fogalmazódtak meg. Az Olasz Atlétikai Szövetséghez több mint 30 sportoló aláírásával érkezett be petíció, melyben kérvényezték, hogy Petrillot ne engedjék a nők között versenyezni. A kezdeményezés kudarcba fulladt, mivel a Nemzetközi Para Atlétikai Szövetség szabályozása lehetővé teszi, hogy transznemű sportolók induljanak a nők versenyében, amennyiben a törvény szerint nőnek ismerik el őket.¹¹²

Mindenkinek megvan a nemi identitása, amely úgy írható le, mint saját belső megértésünk: férfi, nő, mindkettő vagy egyik sem. Az öltözködésünkön, hajviseletünkön és még az általunk használt személyes névmáson is megtalálhatók a nemi kifejezéseink. A transznemű gyűjtőfogalom mindenkire vonatkozik, aki áthágja vagy összemossa a hagyományos nemi kategóriákat.¹¹³ Az, hogy a transzneműek nemi identitásuknak megfelelően versenyezzenek-e a sportban, széles körben vitatott kérdés a szakirodalomban és a sportszervezetek, versenyzőtársak és a nézők körében is. A transznemű közösséget (különösen a transznemű nőket) övező aggodalmak miatt, amelyek többségében vannak, számos sportszervezet korlátozza a transznemű versenyzőket (például nemi megerősítő műtéten kell átesni). Ezen túlmenően néhány transznemű, aki versenyszerűen vagy szabadidős céllal sportol, diszkriminációról és áldozattá válásról számol be.¹¹⁴ A befogadást célzó politikák fő irányvonala a hagyományos, bináris nemi kategóriákba be nem sorolható interszexuális vagy transznemű sportolókkal szembeni sztereotípiák és előítéletek csökkentése lehetne.¹¹⁵

A nemi identitás jelentőségének tudatosítása és a sportolók nemi besorolásának meghatározása növekvő tendenciát mutat a sportban. A transznemű és interszexuális sportolók részvételi politikája megkérdőjelezhető lehet, ha a verseny igazságosságával kapcsolatban indokolatlan, aránytalan vagy egyoldalú aggodalmakat tükröz. A versenyszerű igazságosság ebben a kontextusban azt a meggyőződést jelenti, hogy egyes személyeket ki kell zárni a (női) sportból a játék tisztességének megőrzése érdekében. Ez a nézet abban a feltevésben gyökerezik, hogy a nők sportolóként alacsonyabb rendűek, mint a férfiak, hiszen csak ez szolgálhatna magyarázatul arra, hogy a férfiakról (vagy azokról, akik túlságosan is férfiaknak tűnnek) miért

¹¹² SCOTT, Laura – NATHANSON, Patrick: *Sprinter set to be first transgender Paralympian*. 2024. <https://www.bbc.com/sport/articles/cpvymmpyjeko> (letöltés ideje: 2024. szeptember 20.)

¹¹³ AKILA: i. m. 168. o.

¹¹⁴ Uo. 168. o.

¹¹⁵ BUZUVIS: i. m. 2013. 70. o.

feltételeznek szükségszerűen versenyelőnyt csak a férfi mivoltjuk miatt.¹¹⁶ A sportban való részvétel jog és kiváltság. A játék a legnagyobb örömet okozza és megtisztítja az elmét. A sportban való részvételtől senkit sem lehet eltiltani. Törvény vagy bármely szabályozó mechanizmus a méltányos, elfogultságtól mentes versenyzés feltételeit kell, hogy megteremtse és támogassa. A számos jövőbeli kutatást igénylő világos szabályozás megalkotása és egyértelmű határvonalak kijelölése szolgálhat megoldásként, mely határokat ledöntve képes megteremteni az egyenlő esélyekkel való részvétel lehetőségét – a nemi identitást is beleértve.¹¹⁷ Egy biztosra vehető, a témával kapcsolatos viták sora korántsem ért véget.

¹¹⁶ BUZUVIS: *i. m.* 2013. 67-71. o.

¹¹⁷ AKILA: *i. m.* 170. o.

4. Összefoglalás

Jelen kutatás a nők és az átmeneti nemi kategóriák társadalmi helyzetén, jogérvényesítési és egyenjogúságra törekvő lehetőségein keresztül elemezte sportbéli megítélésüket és az élsportban kihívást okozó mindennapjaikat, előbbi esetében kiváltképp a gyermekvállalás jelenségét. Hosszú időbe telt, míg a bináris rendszer – vagyis a férfi és női nem sportban való részvétele – elfogadottá vált, s máris kezd megkérdőjeleződni a transzgender sportolók megjelenésével járó megoldandó feladatok tükrében. A női és férfi szerepek tradicionálisan konfliktusos viszonyrendszerre és sztereotípiákra épülnek, melyek határvonalai elmosódni látszanak, különös tekintettel a sport területére, mint az átalakulás egyik fő színterére.

A hazai szabályozó mechanizmusok, a vizsgált források, a munkajog és a sport világának részletekbe menő áttanulmányozása után az első két hipotézis beigazolódott, míg a harmadik cáfolásra került.

Összefoglalóan elmondható, hogy annak ellenére, hogy a nők egyre nagyobb (lobbi)erővel képviseltetik magukat a sport különböző színterein, még mindig mellékszerepet töltenek be. A sportvilág életét döntően befolyásoló nemzetközi szervezetek élén túlnyomórészt férfiak állnak, a női sportolók történelmileg háttérbe szorultak már egészen az ókori olimpiai játékoktól kezdődően, mely a nemi elkülönítés egyik iskolapéldája. Manapság egyre nagyobb hangsúly helyeződik a női-férfi egyenjogúság intézményére társadalmi szinten is, elősegítve ezáltal, hogy mindkét nem egyenlő feltételek mellett szállhasson versenybe az élet minden területén. Az állam érdeke a sportos élet támogatása, s az élsport csúcsán megvalósuló állami beavatkozás az egyenlő munkáért egyenlő bér elve mentén érvényesül is, hiszen az olimpiai járadék nemtől függetlenül ugyanolyan mértékű pénzdíjazást jelent az egyes elért helyezésekhez mérten.

Kitől várható el ugyanakkor, hogy rendezze a piaci alapon működő sportfinanszírozás kiegyenlítetttségét? Össztársadalmi felelősség az egyenlősítő feltételek alkalmazása, mely a jogalkotáson túlmutató kihívás. Segítheti-e az egyenlőség előmozdítását egy olyan gazdasági természetű szemléletváltás, mely piaci alapon ösztönözné a tőkeerős szponzorokat és nagyvállalatokat, hogy erőforrásaikat mozgósítva népszerűsítsék a férfi-női versenyképesség egyenrangúságát? *(1. hipotézis)*

A női professzionális kézilabda sportág példájából és a hazai jogszabályi háttérből kiindulva, világosan kirajzolódik a szabályozási hiátus és az a bizonytalan jogi környezet. Az objektív állásfoglaláshoz rendkívül kevés megbízható információ áll rendelkezésre a sportolói fizetésekről, a munkáltatói szabályzatokról és a munkavállalói szerződések tartalmáról. A hazai versenyrendszer sokszínűségét és elemzési szempontból megfoghatatlanságát erősíti, hogy a változó tényezők sorába tartozik a játékosok nemzetisége, kulturális identitása, iskolázottsági szintje és pszichológiai érettsége. Nagyszámú változó alkotja a várandós élsportolók jogviszonyával, a terhesség bejelentésének mechanizmusával és az élsportra újbóli alkalmasságával összefüggésben felmerülő bizonytalanságokat, melyek jórészt egyedi mérlegelés tárgyát képezik. Szükség lenne olyan komplex jogi keretek kidolgozására, melyek irányítúként szolgálnának a fiatal élsportolók számára, hogy felnőtté válásukhoz vezető szocializációs folyamatuk során azt elsajátítsák és később magabiztosan alkalmazzák. Az élsportolókat gyakran éri az a vád, hogy burokból élnek, melyet a sportáguk és az őket körülvevő szakemberek építettek körük. Ebben a burokból ők maximálisan az elérni kívánt legmagasabb célra fókuszálnak. A sportolói tudatosság jogi segítségnyújtással dominánsan növelhető lenne, mely az élsportolói lét bizonytalan tényezőjének számító gyermekvállalást is magában foglalná. (2. hipotézis)

Az előzőekben beigazolódott feltevések után az elemzés eredményeképp a harmadik hipotézis, miszerint a nemi kategóriák egyenjogúságának és esélyegyenlőségének előmozdítása jogalkotói felelősség (3. hipotézis) cáfolásra került. Történelmi példák bizonyítják, hogy a nők bátorsága és tettekrevalósága olykor jóval nagyobb erővel és befolyással bírt az egyenjogúság és esélyegyenlőség területén való érdekérvényesítésre, mint bármely jogi eszköz. Napjaink érzékeny politikai és társadalmi közegében újult erőre kapott az egyenlőségért való küzdelem. A nők érdekérvényesítése mellett a jelenünk, és jósolhatóan a jövőnk egyik legfőbb kihívását az átmeneti kategóriák rendszerbe történő betagozódása jelenti. Amíg a sportvilág két külön kategóriára osztja a versenyzőket – férfiakra és nőkre –, addig mindig lesznek kérdések és feltételezések, hogy ki melyik kategóriába tartozik.¹¹⁸ A nemek sokféleségének realitását igazolja a nemi ellenőrzéshez való ragaszkodás, mely túlzott hangsúlyt fektet a nemek szerinti elkülönítésre, mely a fair play és a méltányos verseny eszméjéhez nyúl vissza. Az átmeneti kategória képviselőinek nagy bátorságra van szükségük, hogy kiálljanak magukért és úttörő szerepet töltsenek be sorstársaikért is. Sokuk számára ez nem egy választott út. Igazságtalan

¹¹⁸ BUZUVIS: i. m. 2011. 36. o.

lenne tehát valakit értékítélettel szembesíteni és kirekeszteni azért, mert természetétől fogva más. Nem rosszabb vagy jobb, csak más. Az egyenjogúság és esélyegyenlőség érvényesülésében a jogalkotói tevékenység mellett az osztársadalmi felelősség felismerésére, az elfogadásra és a megértésre van a legnagyobb szükség.

A sport jelenkori és jövőbeni fejlődése számos tényező együttes függvénye, melyben jelentős szerep hárul a férfiak uralta sportba betörő új pólusok társadalmi elfogadottságára. Az átmeneti nemi kategóriák kétségtelenül újradefiniálták a bináris rendszer köztudatba bebetonozott kizárólagosságát. A fennálló rendszerbe egy új elem beintegrálása soha nem egyszerű, ugyanakkor a transznemű sportolók megjelenése és fokozott reprezentációja modern korunk megkerülhetetlen jelensége. A hagyományos nemi szerepek átalakulásának és a határok fellazulásának megfigyelésére a sport kifejezetten jó közeget biztosít. Egyesek úgy vélik, hogy a sport intellektuálisan őszintébb megközelítést tükrözné a bináris nem korlátainak feloldása, melyben megnyílna az út az interszexuális és transznemű sportolók jogainak minél szélesebb körben történő érvényesítésére. Készen áll a sport és a munka világa egy ilyen mértékű paradigmaváltásra? Az egyenjogúság és esélyegyenlőség előmozdításában a jogalkotói tevékenység mellett elfogadásra és a megértésre van a legnagyobb szükség, mely az értelmiségi közgondolkodás eredménye lehet.

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

- AKILA, S: *Sports Participation Policies for Transgender - A Short Review*. In: International Journal for Science and Advance Research in Technology Volume 4 Issue 1, 01.2018. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3417039 (letöltés ideje: 2024. szeptember 20.)
- BAKER, K. Katharine: *Gender (Discrimination) Trouble*. In: South Carolina Law Review. U Iowa Legal Studies Research Paper Nr. 2024-29. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4785831 (letöltés ideje: 2024. július 17.)
- BETTIZA, Sofia: *What does science tell us about boxing's gender row?* <https://www.bbc.com/news/articles/crlr8gp813ko> (letöltés ideje: 2024. szeptember 16.)
- BÉKI Piroska: *Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában Magyarországon*. Doktori Értekezés. Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola. 2017. <https://real-phd.mtak.hu/636/21/bekipiroska.d.pdf> (letöltés ideje: 2024. október 2.)
- BLOOMFIELD, Claire: *Sexism row. Serena Williams: 'If I were a man, I would have been considered the greatest athlete ever a long time ago'* <https://www.thesun.co.uk/sport/2483791/serena-williams-if-i-were-a-man-i-would-have-been-considered-the-greatest-a-long-time-ago/> (letöltés ideje: 2024. szeptember 9.)
- BRAKE, L. Deborah: *The Struggle for Sex Equality in Sport and the Theory Behind Title IX*. In: University of Michigan Journal of Law Reform, Vol. 34, No. 1&2, 2001. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1028038 (letöltés ideje: 2024. július 15.)
- BRAKE, L. Deborah – WILLIAMS, L. Verna: *The Heart of the Game: Putting Race and Educational Equity at the Center of Title IX*. In: Virginia Sports & Entertainment Law Journal, Vol. 7, p. 199, 2008. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1201942 (letöltés ideje: 2024. június 20.)
- BRAKE, L. Deborah: *The Invisible Pregnant Athlete and the Promise of Title IX*. In: Harvard Journal of Law and Gender, Vol. 31. p. 323, 2008. U. of Pittsburgh Legal Studies Research Paper No. 2008-32. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1307157 (letöltés ideje: 2024. szeptember 21.)
- BUZUVIS, Erin: *Caster Semenya and the Myth of a Level Playing Field*. In: The Modern American, Vol. 6, 2011. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1521674 (letöltés ideje: 2024. július 12.)
- BUZUVIS, Erin: *Transsexual and Intersex Athletes. SEXUAL MINORITIES IN SPORTS: PREJUDICE AT PLAY*. In: Western New England University School of Law Legal Studies Research Paper No. 13-2. 2013. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2233000 (letöltés ideje: 2024. szeptember 8.)

- CAMPS Y WILANT, Natalia – HIRTHLER, George: *The rationale behind Coubertin's opposition to women competing in the Olympic Games*. <https://olympics.com/ioc/pierre-de-coubertin/the-rationale-behind-coubertins-opposition-to-women-competing-in-the-olympic-games>
(letöltés ideje: 2024. július 15.)
- CSÖRGITS Lajos, NAGY Klára: *A sportjog közjogi és magánjogi vonatkozásai*. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr, 2019. 43.o.
- HORVÁTH Gábor: *A sportszerződésekről*. In: Gazdaság és Jog. 18. évfolyam, 12. szám. 2010. 6-7. o. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/3714308>
(letöltés ideje: 2023. október 26.)
- HORVÁTH István: *Szabad a pálya. A hivatásos sportolók munkaviszonya és a veszélyhelyzet különös szabályai*. In: Sportjog. 2020/2. 1-5. o. https://orac.hu/pdf/SJ_202002_1-5o_HorvathIstvan.pdf
(letöltés ideje: 2023. október 15.)
- KAY, Tess – JEANES, Ruth – HILLS, Laura: *Women, sport an gender inequity*. In: *Sport and society: A student introduction*. 2008. SAGE Publications Ltd., London. 130-154. o.
- LEONG, Nancy: *Against Women's Sports*. In: Washington University Law Review, Vol 95:1, 2017. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2923503
(letöltés ideje: 2024. július 12.)
- MÁRTON Kata Emese, PINTÉR Judit Nóra, SZABÓ Attila, KALÓ Zsuzsa: *Az élsportolónők anyává válásának kvalitatív feltárása*. In: Alkalmazott Pszichológia. 2021. 21 (1) 8. o. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2021/09/AP_2021_1-v3-web-01.pdf
(letöltés ideje: 2023. október 27.)
- MOESCH, Karin – MAYER, Cecilie – ELBE, Anne-Marie: *Reasons for career termination in Danish elite athletes: Investigating gender differences and the time-point as potential correlates*. In: Sport Science Review, 2012. 21 (5-6). 49-68. o.
- PATRICK, Vanessa – CHUN, HaeEun Helen – MACINNIS, Deborah J.: *Affective Forecasting and Self-Control: When Anticipating Pride Wins Over Anticipating Shame in a Self-Regulation Context*. In: Journal of Consumer Psychology, Vol. 19, No. 3, 2009. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2086771
(letöltés ideje: 2024. augusztus 15.)
- SÁRKÖZY Tamás: *A magyar sport stratégiai kérdéseiről (1.)*. 2010. <http://nol.hu/velemenya-magyar-sport-strategiai-kerdeseirol-1-1582047>
(letöltés ideje: 2023. október 14.)
- SÁRKÖZY Tamás: *A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások*. In: Polgári Szemle, 13. évf., 4-6. szám, 2017, 143-159. o. https://polgariszemle.hu/images/content/pdf/psz_2017_4-6.szam_12.pdf
(letöltés ideje: 2024. szeptember 21.)
- SCOTT, Laura – NATHANSON, Patrick: *Sprinter set to be first transgender Paralympian*. 2024. <https://www.bbc.com/sport/articles/cpvymmpyeko>
(letöltés ideje: 2024. szeptember 20.)
- SZÉKELY Botond: *A hivatásos sportolói jogviszony természetének vizsgálata*. In: KRE-DIT. 2022/1. <https://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/szekely-botond-a-hivatasos-sportoloi-jogviszony-termeszetenek-vizsgalata/>
(letöltés ideje: 2023. október 14.)

- SUNDARESAN, Shobha: *Work-Life Balance – Implications for Working Women*. In: OIDA International Journal of Sustainable Development, Vol. 7, No. 7, pp. 93-102, 2014. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2505439 (letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
- TAMÁS András: *Jogelvek*. https://acta.bibl.u-szeged.hu/6902/1/juridpol_049_599-605.pdf (letöltés ideje: 2024. augusztus 10.)
- TÓTH Nikolett Ágnes: *A sportszerződések hazai jogszabályi háttere, különös tekintettel a labdarúgókra*. In: Magyar Jog. 2015/6. 62. évfolyam. 359-363. o. <http://real.mtak.hu/107481/1/MagyarJogAsportszerzodesek.pdf> (letöltés ideje: 2023. október 14.)
- VÁCZI János: *Az állami sportfinanszírozás új útjai*. Doktori tézisek. Semmelweis Egyetem, Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola. 2010. http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/vaczijanos.m.pdf (letöltés ideje: 2023. október 14.)

Felhasznált joganyagok

100. sz. Egyezmény a férfi és a női munkaerőnek egyenlő értékű munka esetén járó egyenlő díjazásáról (1951)
- A Tanács irányelve (1975. február 10.) a férfiak és a nők egyenlő díjazása elvének alkalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről (75/117/EGK)
- A Tanács irányelve (1976. február 9.) a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról (76/207/EGK)
1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
2004. évi I. törvény a sportról
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/2)
- 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet a sportakadémiákról

Egyéb cikkek, források

Az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho), NAV Információs füzet. 1-13.o.

file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/07%20Az%20egyszer_s%C3%ADtett%20k%C3%B6ztehervisel%C3%A9si%20hozz%C3%A1j%C3%A1rul%C3%A1s%20ekho%2020231129.pdf

(letöltés ideje: 2024. május 24.)

BBC.com: *Sara Bjork Gunnarsdottir wins landmark football maternity pay ruling.*
<https://www.bbc.com/sport/football/64312816>

(letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

BBC.com: *Simone Biles: 'I blame system that enabled Larry Nassar abuse'.*
<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58573887>

(letöltés ideje: 2024. szeptember 12.)

Eurostat. *Overweight and obesity – BMI statistics*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overweight_and_obesity_-_BMI_statistics

(letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

Az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho), NAV Információs füzet. 1-13.o.

file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/07%20Az%20egyszer_s%C3%ADtett%20k%C3%B6ztehervisel%C3%A9si%20hozz%C3%A1j%C3%A1rul%C3%A1s%20ekho%2020231129.pdf

(letöltés ideje: 2024. május 24.)

IOC News: *IOC approves consensus with regard to athletes who have changed sex.*
<https://olympics.com/ioc/news/ioc-approves-consensus-with-regard-to-athletes-who-have-changed-sex>

(letöltés ideje: 2024. augusztus 25.)

Magyar Kézilabda Szövetség a hivatásos utánpótlás korú sportoló és az amatőr játékosok részére a sportszervezet részéről fizethető munkabér vagy megbízási díj és egyéb juttatások összegéről (Fizetési sapka szabályzat),

file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/Fizet%C3%A9si%20sapka_m%C3%B3dsz%C3%ADrt%C3%A1s_2022_09_06.pdf

(letöltés ideje: 2024. március 17.)

Magyarországi gyermekkézilabda U14-es és U12-es korosztályainak versenykiírása (2024-25, 2025-26, 2026-27, 2027-28-as versenyévekre vonatkoztatva)

New York Road Runners: *Kathrine Switzer – A Pioneer in Women's Sports*,
<https://www.nyrr.org/about/hall-of-fame/kathrine-switzer>

(letöltés ideje: 2024. szeptember 24.)

Sportjogasz.hu: *Sportszerződés, amatőr és hivatásos.* <https://sportjogasz.hu/sportolokat-erinto-kerdesek/sportszerzodes-amator-es-hivatasos/>

(letöltés ideje: 2024. szeptember 16.)

Mellékletek

1. számú melléklet – KSH keresettel összefüggő adatok

20.1.1.62. Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum

Időpont	A minimálbér		Garantált bérminimum havi összege, Ft	Közfoglalkoztatotti bérminimum havi összege, Ft
	havi összege, Ft	a bruttó átlagkereset %-ában ^a		
2012. január 1.	93 000	41,7	108 000	71 800
2013. január 1.	98 000	42,5	114 000	75 500
2014. január 1.	101 500	42,7	118 000	77 300
2015. január 1.	105 000	42,4	122 000	79 155
2016. január 1.	111 000	42,2	129 000	79 155
2017. január 1.	127 500	42,9	161 000	81 530
2018. január 1.	138 000	41,8	180 500	81 530
2019. január 1.	149 000	41,8	195 000	81 530
2020. január 1.	161 000	41,2	210 600	81 530
2021. február 1.	167 400	39,3	219 000	81 530
2021. március 1.	167 400	39,3	219 000	85 000
2022. január 1.	200 000	40,0	260 000	100 000
2023. január 1.	232 000	40,6	296 400	116 000
2023. december 1.	266 800	46,7	326 000	133 400

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal: Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum.
https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0190.html (letöltés ideje: 2024. szeptember 10.)

2. számú melléklet – NBI osztályban kézilabdázó hivatásos utánpótláskorú játékosok díjazása

AZ NBI OSZTÁLYBAN KÉZILABDÁZÓ HIVATÁSOS UTÁNPÓTLÁSKORÚ JÁTEKOS RÉSZÉRE MAXIMÁLISAN ADHATÓ MUNKABÉRRE VAGY MEGBÍZÁSI DÍJRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK

1. Az utánpótlás kategóriák meghatározása jogviszony és összegek szerint

Korosztály	Feltétel	Munkabér vagy megbízási díj összege
16 -17 éves korosztály	megbízási díj, ösztöndíj	1 - 80 500 Ft
	munkabér	150 000 Ft
	amennyiben a sportoló a sportszervezetben felnőtt játékkengedéllyel rendelkezik, a megbízási díj vagy munkabér összege	150 000 Ft
18 -19 éves korosztály	megbízási díj, ösztöndíj	1 – 100 000 Ft
	munkabér	8 órás foglalkoztatás esetén a mindenkori minimálbér
	amennyiben a sportoló a sportszervezetben felnőtt játékkengedéllyel rendelkezik, a megbízási díj vagy munkabér összege	8 órás foglalkoztatás esetén minimum összege a mindenkori minimálbér összege, míg a maximum összege a mindenkori minimálbér 3-szorosa
20 -21 éves korosztály	megbízási díj, ösztöndíj	1 – 150 000 Ft
	munkabér	8 órás foglalkoztatás esetén a mindenkori minimálbér
	amennyiben a sportoló a sportszervezetben felnőtt játékkengedéllyel rendelkezik, a megbízási díj vagy munkabér összege	8 órás foglalkoztatás esetén a minimum összege a mindenkori minimálbér összege, míg a maximum összege a mindenkori minimálbér 3.5-szerese

Forrás: Magyar Kézilabda Szövetség a hivatásos utánpótlás korú sportoló és az amatőr játékosok részére a sportszervezet részéről fizethető munkabér vagy megbízási díj és egyéb juttatások összegéről (Fizetési sapka szabályzat),

file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/Fizet%C3%A9si%20sapka_m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s_2022_09_06.pdf 7. o. (letöltés ideje: 2024. március 17.)

3. számú melléklet – Hivatásos utánpótlás sportolók gyorsított előmenetele

Korosztályos válogatottság száma és nemzetközi eredmények	Munkabér vagy megbízási díj emelkedése %-ban kifejezve az adott korosztály maximumát figyelembe véve
10-szeres (ifjúsági vagy junior) válogatott	10%
25-szörös (ifjúsági vagy junior) válogatott	20%
Nemzetközi eredmény 7-8. helyezés (VB és EB)	10%
Nemzetközi eredmény 4-6. helyezés (VB és EB)	15%
Nemzetközi eredmény 1-2. helyezés (VB és EB)	30%
Magyar Kupa éremszerzés	20%
BL mérkőzésen való pályára lépés	50%
Egyéb nemzetközi kupában való pályára lépés	30%
MKSZ Elit programjában való aktív részvétel	10%

- 2.1. Az utánpótlás korosztályban a különböző eredmények nem adódhatnak össze, tehát a százalékos növekedésből csak egyik, a magasabb kategória vehető figyelembe.

Forrás: Magyar Kézilabda Szövetség a hivatásos utánpótlás korú sportoló és az amatőr játékosok részére a sportszervezet részéről fizethető munkabér vagy megbízási díj és egyéb juttatások összegéről (Fizetési sapka szabályzat),

file:///C:/Users/Felhasznalo/Downloads/Fizet%C3%A9si%20sapka_m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s_2022_09_06.pdf 8. o. (letöltés ideje: 2024. március 17.)